

---

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ**  
**FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ**  
**Institut mezioborových studií Brno**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Brno 2010**

**Bc. David Hybler**

**UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ**

**FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ**

**Institut mezioborových studií Brno**

**Hromadné sdělovací prostředky a**

**agresivita dětí**

**DIPLOMOVÁ PRÁCE**

**Vedoucí diplomové práce:**

**PhDr. Alena Plšková**

**Vypracoval:**

**Bc. David Hybler**

**Brno 2010**

## **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Hromadné sdělovací prostředky a agresivita dětí zpracoval samostatně a použil jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce. Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Čáslavi 15. března 2010

---

Bc. David Hybler

## **Poděkování**

Děkuji paní PhDr. Aleně Plškové za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytla při zpracování mé diplomové práce.

Bc. David Hybler

## **OBSAH**

<b>Úvod</b>	<b>3</b>
<b>1. Hromadné sdělovací prostředky</b>	<b>5</b>
1.1 Televize	6
1.1.1 Rada pro rozhlasové a televizní vysílání	8
1.2 Rozhlas	11
1.3 Internet	13
1.4 Tisk	14
<b>2. Agresivita</b>	<b>18</b>
2.1 Pojem agresivity	18
2.2 Druhy, příčiny a projevy agrese	19
2.3 Dětská agresivita	21
<b>3. Vliv hromadných sdělovacích prostředků na agresivitu dětí</b>	<b>27</b>
3.1 Aspekt věku a působení hromadných sdělovacích prostředků	27
3.2 Přístup k agresivitě v médiích	28
3.3 Vliv času tráveného u televize a internetu	30
3.4 Osobní zkušenost dětí s agresivitou	31
<b>4. Empirická část</b>	<b>33</b>
4.1. Cíl průzkumu	33
4.2. Metody průzkumu	33
4.3. Stanovení hypotéz	34
4.4. Vyhodnocení dotazníku a stanovených hypotéz	35
<b>Závěr</b>	<b>62</b>
<b>Resumé</b>	<b>64</b>

<b>Anotace</b>	<b>65</b>
<b>Literatura a prameny</b>	<b>67</b>
<b>Přílohy</b>	<b>69</b>

## Úvod

Jedním ze současných problémů naší společnosti je beze sporu agresivita, která je v různých formách obsažena a prostupuje celou naší společností. Problém agresivity společnosti můžeme stále silněji vnímat jako celospolečensky patologický jev. Agresivita se v životě lidském vyskytuje již od raného věku, kdy je působení především rodiny a školy na budoucí chování jedince nejdůležitější. Kromě působení rodiny a školy je třeba se zmínit o vlivu na dítě skrze jeho kamarády a v dnešním přetechnizovaném světě stále sílící ovlivňování dítěte ze strany hromadných sdělovacích prostředků, především internetem, televizí, reklamou, nebo také počítačovými hrami. Vliv a podíl hromadných sdělovacích prostředků na ovlivňování života dětí, ale vlastně celé dnešní společnosti, se neustále zvyšuje. Otázka vlivu hromadných sdělovacích prostředků na agresivitu dětí jistě není společenským problémem pouze České republiky, ale s jejich masovým rozvojem určitě otázkou celosvětovou.

Ve své diplomové práci se tedy pokusím popsat a ověřit vliv hromadných sdělovacích prostředků na agresivitu dětí, kterou již dnes můžeme chápat jako sociálně patologický jev ve společnosti. Ve své práci jsem se zaobíral nejprve teoretickým náhledem na hromadné sdělovací prostředky, na jejich vývoj a postavení ve společnosti, jak jsou ve společnosti vnímány, a také teoretickou rovinou samotné agresivity, jejími druhy, příčinami, projevy a následky. Empirická část je zastoupena zpracovaným průzkumem, který probíhal formou dotazníku mezi studenty různého věku na Gymnáziu v Čáslavi. Snahou bylo zjistit výši vlivu hromadných sdělovacích prostředků na konkrétní skupinu dětí, zda vůbec agresivitu dětí hromadné sdělovací prostředky

ovlivňují, pokud ano, tak v jaké míře. Z výsledků je patrné, jakým způsobem tito studenti vnímají agresivitu, násilí a jaký je jejich vztah k tomuto typu chování.

Cílem mojí diplomové práce na téma Hromadné sdělovací prostředky a agresivita dětí, by mělo být ověření či vyvrácení hypotézy, že působení hromadných sdělovacích prostředků v negativním slova smyslu, především nevhodné televizní programy, počítačové hry, ale také nevhodné internetové stránky či reklamy, negativně působí na utváření zdravé osobnosti dítěte, potažmo na její rostoucí agresivitu. Zpracovaný průzkum společně s vyhodnocením by pak mohl posloužit čáslavskému gymnáziu jako studijní materiál do volitelného předmětu ze vzdělávací oblasti - Člověk a společnost.

Toto téma pro svou diplomovou práci jsem si vybral také mimo jiné proto, neboť jsem otcem nyní čtyřletého syna, a již nyní tak jsem postaven před otázkou řešení vlivu hromadných sdělovacích prostředků na utváření jeho zdravé osobnosti.

## **1. Hromadné sdělovací prostředky**

S hromadnými sdělovacími prostředky se dnešní společnost, tedy ta „vyspělá“, setkává doslova na každém kroku. Podstatou hromadných sdělovacích prostředků je šíření informací ve společenském, politickém a kulturním světě. Jejich základem je působení na co nejširší spektrum obyvatelstva, přičemž mají obrovský vliv na informovanost, chování a myšlení lidí.

Mezi základní hromadné sdělovací prostředky, o kterých bych se v úvodu své práce rád zmínil, patří především televize, tisk, internet a rozhlas. Původně byly hromadné sdělovací prostředky, jinak také zvané masmédiá, považovány spíše za zábavu a jejich vliv na společnost nebyl vnímán jako zásadní. S rozvojem denního tisku koncem 19. století a poté s rozvojem televize v polovině 20. století se však začala ukazovat jejich skutečná síla a vliv na formování společenských postojů ve společnosti. Dnes již nemá cenu spekulovat o tom, zda masmédiá ovlivňují život společnosti či nikoliv, neboť odpověď je naprostoto jasná a nenajde se snad nikdo, kdo by o tomto pochyboval či s tím nějak polemizoval.

Historickým problémem masmédií byla vždy otázka odpovědnosti. S příchodem internetu se charakter této otázky výrazně změnil - zatímco zhruba do konce 20. století získával jedinec možnost prezentovat své myšlenky v masmédiích na základě výběrových kritérií, resp. vytvoření ekonomicky významné osobní pozice, je dnes přístup do masmédií umožněn širokým vrstvám obyvatel. To na jedné straně rozšiřuje rozsah svobody slova, na druhé straně omezuje možnosti společenských elit usměrňovat vývoj společnosti a usnadňuje šíření nepravdivých, resp. cíleně lživých informací, které mají negativní důsledky pro život jedinců.

Pojďme si jednotlivá masmédiá v krátkosti představit.

## **1.1. Televize**

Nejvýznamnějším hromadným sdělovacím prostředkem, k jehož masivnímu rozvoji došlo během posledních čtyřiceti let, je televize. Jde o telekomunikační zařízení určené k přenášení obrazových a zvukových informací prostřednictvím rádiových vln, které se následně mění na obraz a zvuk, vnímané našimi smysly. První pokusy o televizní vysílání na našem území datujeme do roku 1948, pravidelné vysílání ze studia v Měšťanské besedě v Praze bylo zahájeno 25. února 1954.

V dnešní době je v industrializované společnosti televizor samozřejmostí téměř v každé rodině, většinou ve větším počtu než jeden. Základní funkcí televize je snaha o předání určitého typu informace co možná největšímu počtu koncových článků, tj. diváků. Podle odhadů u nás sleduje televizi pravidelně až 7 – 8 milionů diváků. V dnešní době se však televize nestává pouze sdělovacím prostředkem, které nás informuje o určitém dění ve společnosti, ale stále více se stává sama o sobě společenským fenoménem, který jako pouhý prostředek velkou měrou ovlivňuje život celé společnosti, především trávení volného času. Dá se říci, že významně zasahuje do života všech generací a ovlivňuje a formuje životní styl. Sledování televizoru se dnes často stává jednou z pasivních alternativ trávení volného času, a to na úkor at' už rozvoje rodinné komunikace, nebo např. aktivních způsobů trávení volného času, kterými je třeba sport, vzdělávání apod. Televizní vysílání také díky vysílání velkého množství reklamy skutečně velmi silně ovlivňuje ekonomické prostředí dané oblasti, což samo o sobě by mohlo být námětem mnoha dalších diplomových prací.

Jednou z výhod televize, díky jejímu masivnímu rozšíření, je schopnost rychlé informovanosti obyvatelstva o aktuálních celospolečenských událostech a témaTech (politika, zdravotnictví, věda, kultura, sport apod.) At' už v přímém přenosu nebo

s drobným zpožděním můžeme být „osobně“, obrazem i zvukem, přítomni důležitým společenským událostem v podstatě po celém světě, což nám jiný sdělovací prostředek takto uživatelsky pohodlně nenabídne.

Další výhodou a předností televize je možnost volby pořadů. Vzhledem ke stále se rozšiřující nabídce digitálního resp. satelitního vysílání má každý na výběr velké množství kanálů, které se dnes již specializují na konkrétní zájmy diváků. Existuje potom velké množství kanálů či pořadů, specializujících se na vysílání sportu, hudby, politiky, zábavy, nebo vědy a výzkumu. S tímto je spojena další z důležitých funkcí televize, a tou je funkce vzdělávací.

Jako nevýhodu vidím obrovské množství informací, které na nás neustále proudí prostřednictvím televizní obrazovky díky nepřebernému množství vysílacích kanálů, což v sobě skrývá také velké nebezpečí. Pokud nedochází k určité selekcii vysílaných informací a pořadů, existuje zde nebezpečí, že nebudou správně pochopeny a vysvětleny. Na myslí mám pochopitelně dětské a dospívající diváky v souvislosti s vysíláním pořadů obsahujících prvky agresivity, erotiky, ale také například s vysíláním reklamy. O těchto souvislostech se budu zmiňovat ve své práci později.

Co se týká vlivu televize na rodinný život resp. rodinnou komunikaci, na jedné straně se stává stmelujícím prostředkem, kdy se rodina schází u určitého typu pořadu, který rodině vyhovuje. Na druhé straně rodinu rozděluje, neboť požadavky členů rodiny sledovat konkrétní pořad se nemusí vždy shodovat. To vede postupně k tomu, že do rodiny bývá zakoupen další televizní přístroj a členové rodiny sledují svůj typ pořadu každý jinde. Typické je to u dětí a jejich pohádek, nebo u mužské části rodiny, která takto sleduje své oblíbené sportovní pořady.

Podíváme-li se na sledovanost celoplošných televizních stanic v České republice, zdaleka nejsledovanější televizí je NOVA s průměrem zhruba 35% - 38%

diváků, na druhém resp. třetím místě je ČT1 a PRIMA, které zabírají každá v průměru kolem 17% – 18% diváků a na čtvrtém místě již s velkým odstupem je ČT2 se svými zhruba 5% - 6% diváků.<sup>1</sup>

Přestože v posledních letech dochází k rapidnímu rozvoji internetu, je televize v naší společnosti stále tím nejrozšířenějším sdělovacím prostředkem. Domnívám se, že její pozice bude stále více oslabovat svůj vliv a spojována právě s internetem tak, aby pro koncového uživatele resp. diváka bylo uživatelsky příjemné ovládání těchto dvou hlavních sdělovacích prostředků společně. Předpokladem blízké budoucnosti bude interaktivní ovládání veškerých el. systémů obsažených v domácnosti právě přes obrazovku televizoru, který již tím pádem nebude pouze zdrojem informací a zábavy, ale spíše jakýmsi „multiovladačem“ všech dostupných el. systémů domácnosti.

### **1.1.1. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání**

Pokud jsem se nyní krátce věnoval televizi jako hromadnému sdělovacímu prostředku, v následující kapitole bych se rád zmínil o rozhlasu. Ještě předtím je však nutné se zastavit u státního orgánu, který má televizní a rozhlasové vysílání v České republice na starosti. Jde o Radu pro rozhlasové a televizní vysílání. Ta byla zřízena zákonem č. 231/2001 Sb. jako správní úřad, který vykonává státní správu v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání, dohlíží na zachovávání a rozvoj plurality programové nabídky a informací v oblasti rozhlasového a televizního vysílání a převzatého vysílání, dbá na jeho obsahovou nezávislost a plní další úkoly stanovené právními předpisy. Do působnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání

---

<sup>1</sup> [www.panmedia.cz](http://www.panmedia.cz); TV Report, říjen 2009

mj. patří udělování, změny a odnímání licencí k provozování rozhlasového a televizního vysílání, vydávání, změny a zrušování rozhodnutí o registraci k provozování převzatého vysílání, vedení evidence provozovatelů vysílání a převzatého vysílání, ukládání sankcí podle zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, a také monitorování vysílání. Radu pro rozhlasové a televizní vysílání tvoří 13 členů, které jmenuje a odvolává předseda vlády na návrh Poslanecké sněmovny, a to neprodleně po obdržení návrhu. Funkční období jejich členů je 6 let.

Pokud se zeptáme, jak Rada pro rozhlasové a televizní vysílání dohlíží na ochranu dětí a mladistvých, je potřeba říci, že ve shora uvedeném zákoně je výslovně uvedena povinnost provozovatelů vysílání nezařazovat v době od 6 do 22 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání by proto měla věnovat dodržování těchto povinností provozovatelů trvalou pozornost. Do současné doby u nás zatím neexistuje závazná klasifikace televizních pořadů podle vhodnosti pro různé věkové kategorie diváků, která by umožnila citlivěji pracovat se skladbou programu a případně postihovat pochybení při zařazení nevhodného pořadu v čase, kdy mohou být u obrazovky děti a mladiství. Tato klasifikace ale funguje v mnoha zemích a mělo by být snahou Rady pro rozhlasové a televizní vysílání zavedení této klasifikace i u nás. Stejně tak důležité jsou otázky týkající se vzdělávací a výchovné hodnoty rozhlasových a televizních pořadů, přičemž tyto otázky ve zmiňovaném zákoně č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, upraveny nikterak nejsou a Rada pro rozhlasové a televizní vysílání o nich tedy nijak rozhodovat nemůže. Vzdělávací a výchovná role pořadů je řešena zákonem č. 484/1991 Sb., o Českém rozhlasu, kodexem Českého rozhlasu, dále zákonem č. 483/1991 Sb., o České televizi, a kodexem České televize.

Jak již bylo řečeno, podle zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání, má Rada pro rozhlasové a televizní vysílání v případě porušení tohoto zákona kompetence ukládat sankce provozovateli vysílání. Těmito sankcemi jsou zejména penězitýe sankce – pokuty, ale v případě zvlášť závažných porušení zákona má Rada pro rozhlasové a televizní vysílání oprávnění přistoupit k pozastavení převzatého vysílání, odejmuti licence či zrušeni registrace. Uložení sankce však v případě prvního porušení většiny zákoných ustanovení musí předcházet nápravné opatření, kterým je upozornění na porušení zákona, včetně stanovení lhůty k nápravě, jejíž délka odpovídá charakteru porušené povinnosti.

Pojďme se na chvílku zastavit u několika čísel, publikovaných ve Zprávě o stavu vysílání a činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání za rok 2008. Ze souhrnných čísel je zřejmý výrazný meziroční narůst počtu zahájených správních řízení z moci úřední oproti roku 2007. Zatímco v roce 2007 jich bylo zahájeno 470, v roce 2008 to bylo 724, což je o 55 % více. Tento narůst je argumentován s novou, zvýšenou koncepcí kontrolního monitoringu televizních programů, který se Radou začal uplatňovat od začátku roku 2008. S vyšším počtem vedených správních řízení souvisí i výrazný narůst počtu uložených penězitých sankcí – pokut. V průběhu roku 2008 jich Rada uložila 226, zatímco v roce předešlém všeobecně 100. Zde je tedy početní nárůst více než dvojnásobný. Naproti tomu počet vydaných upozornění se značně snížil, na 138, zatímco v roce předchozím jich Rada vydala celkem 237. Tyto číselné posuny – úbytek upozornění a naopak více uložených pokut – spolu logicky souvisejí. Řada provozovatelů v minulých letech již na porušení mnohých zákoných ustanovení byla upozorněna, a proto při opakováném porušení přicházejí na řadu pokuty.

Zastavíme-li se u toho, pro jaká porušení zákoných ustanovení byla ve sledovaném období nejčastěji vydávána upozornění a ukládány sankce, je pro mou práci

důležité uvést především porušení ustanovení § 32 odst. 1 písm. g) zákona o vysílání, tj. povinnost nezařazovat v době od 06:00 hodin do 22:00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých. V roce 2008 byli na porušení této povinnosti provozovatelé upozorněni v 11 případech a ve 25 případech jim byla uložena pokuta, přičemž nejčastěji sankcionovaným provozovatelem byla společnost FTV Prima, spol. s r. o. Pokud se zamyslíme nad obsahem pořadů především komerčních televizí v uplynulém období, nepřipadají nám tato čísla nikterak vysoká a subjektivně lze říci, že těchto pořadů bylo dozajista více.

Významné zastoupení měla oproti letům předcházejícím v roce 2008 správní řízení vedená pro možné porušení § 32 odst. 1 písm. f) zákona o vysílání, tj. povinnost bezdůvodně nezobrazovat osoby umírající nebo vystavené těžkému tělesnému nebo duševnímu utrpení způsobem snižujícím lidskou důstojnost. Těchto řízení bylo v uvedené době celkem 25.<sup>2</sup>

## 1.2. Rozhlas

Dalším sdělovacím prostředkem, jehož počátky datujeme ke konci dvacátých a na začátek třicátých let dvacátého století, je rozhlas, nazývaný též jako rádio. Jde o telekomunikační zařízení určené k jednostrannému přenosu zvuku na dálku ať už radiovými vlnami, po drátě, nebo v dnešní době stále častěji šířenému satelitnímu vysíláním nebo internetem.

V Československu začal rozhlas vysílat v roce 1923 a vysílání téměř od počátku probíhalo v režii státu. Teprve až po roce 1989 vstoupily na rozhlasový trh také

---

<sup>2</sup> [www.rrtv.cz](http://www.rrtv.cz); Zpráva o stavu vysílání a činnosti Rady pro rozhlasové a televizní vysílání za rok 2008

soukromé rozhlasové stanice. Postupem času se rádio či rozhlas staly součástí téměř každé domácnosti, každého pracoviště a posléze i každého automobilu.

Obrovskou výhodou rozhlasu oproti tisku byla živost a emocionálnost vysílání, přičemž vysílání kromě mluveného slova bylo a je z velké části tvořeno hudbou, což v nemalé míře rozvíjí i kulturní rozhled posluchačů. Další výhodou je aktuálnost konkrétních sdělení, která mohou díky většinou živému vysílání mluveného slova okamžitě reagovat na nejaktuálnější společenské události. V minulosti v rádiu převládaly vesměs kulturně a politicky vzdělávací programy. Postupným vývojem se rádio stalo především informačním masmédiem přinášejícím aktuální zprávy a široký proud zábavy, především tedy hudby různých žánrů.

Stejně tak jako tisk, ani soukromá rádia se neobejdou bez reklamy, která v tomto případě podle mého názoru posluchače obtěžuje mnohem více než reklama uvedená v tisku. Pokud posloucháme po určitou dobu stále stejnou stanici, těžko se jí vyhneme.

Rádiu nelze upřít jeho důležitou roli především v době, kdy nebyla ještě rozšířena televize, neboť jeho informační hodnota at' už se jedná o události politické, kulturní či sportovní, byla ve své době skutečně obrovská.

V dnešní době je rádio spíše doplňkovým sdělovacím prostředkem, většinou společnosti poslouchané buďto jako zvuková kulisa prakticky všech lidských činností, nebo jako zdroj zábavy a informací během cestování především v automobilech. Nejposlouchanější celoplošnou stanicí je Rádio Impuls, které má denní poslechovost kolem 1,1 milionu posluchačů. Na druhém a třetím místě je Evropa 2 společně s Frekvencí 1, které mají kolem 950 tisíc posluchačů. Teprve čtvrtý v pořadí je veřejnoprávní ČRo1-Radiožurnál se zhruba 750 tisíci posluchačů.

### **1.3. Internet**

Počátky internetu datujeme do 60. let minulého století, kdy v USA v rámci ministerstva obrany vznikla potřeba fungujícího spojení a komunikace mezi více komunikačními články (počítači) na stejném úrovni. V roce 1969 vzniká komunikační síť nazvaná Arpanet, kdy došlo k propojení a komunikaci prvních čtyř počítačů, v roce 1971 už šestnácti počítačů a v roce 1972 čtyřiceti počítačů.

Co je to tedy internet, o kterém dnes slýcháme dennodenně ze všech stran. Internet je celosvětová počítačová síť, jejíž počítače jsou vzájemně propojeny a díky tomu mohou spolu komunikovat, předávat nebo sdílet informace. Každý počítač může komunikovat s libovolným jiným, k síti připojeným počítačem, a tím je nám umožněno přistupovat k jednotlivým informacím na síti umístěným. Jde tedy především o zdroj informací dostupných uživateli.

K jeho obrovskému rozvoji dochází koncem minulého století a dnes můžeme na internetu nacházet miliardy a miliardy stránek s nejrůznějším obsahem. V průběhu doby se z původního informačního zdroje vyvinul skutečně hromadný sdělovací prostředek, který v sobě postupně začíná absorbovat všechna dosud známá média, tedy tisk, rozhlas i televizi. Dnes již není problém, kromě vyhledání jakéhokoli druhu informací, na internetu číst nejrůznější noviny světa, poslouchat naše i zahraniční rádia nebo sledovat nejrůznější televizní kanály.

Kromě toho se z internetu postupem doby stává také čím dál více sociální a komunikační síť. Názvy jako Chat, ICQ, Facebook, Twitter, Skype už dnes nikoho nepřekvapí. Díky těmto komunikačním sítím se internet přestává vyčleňovat původně pouze jako zdroj informací, ale stává se médiem sociální komunikace. Díky těmto sítím je uživatel on-line, tj. živě, v kontaktu s tím, s kým právě chce, třeba tisíce kilometrů

daleko, aniž by musel opustit svůj pokoj. Jen pro informaci, osobní počítač má doma kolem 40% domácností (celkem 1,68 mil. domácností) a připojení k internetu kolem 32% domácností (1,36 mil. domácností).

Z důvodu neustále se zdokonalujících technologií přestává být počítač a připojení na internet omezeno pevným připojením, ale stále více se prosazuje používání notebooků s bezdrátovým připojením na internet nebo ještě nověji připojení na internet pomocí mobilních telefonů. Tímto se užívání internetu stává ještě mobilnějším, přičemž nejnavštěvovanějšími aplikacemi na internetu tímto způsobem jsou emaily, dopravní spojení, mapy a samozřejmě sociálně-komunikační sítě.

Co říci závěrem této krátké kapitoly věnované internetu? Bezesporu se internet stává nejglobálnějším masmédiem s největší budoucností, přičemž s jeho zdaleka nejsirším polem působnosti proniká a bude pronikat naprosto všemi oblastmi lidského konání.

## 1.4 Tisk

První zmínky o předchůdci dnešního tisku najdeme již ve starověkém Římě, kde byla vydávaná tzv. Acta Diurnia, což byly písemné záznamy Césarových rozkazů. Postupně zde byly uveřejňovány i zprávy o úmrtích, sňatecích nebo jiných rodinných slavnostech. Důležitým a zásadním předělem je samozřejmě guttenbergův vynález knihtisku.

Tiskoviny v té podobě jak je známe dnes, se začaly tisknout již na přelomu 17. a 18. století. Počtu několika desítek tisíc nebo dokonce až milionů výtisků dosahovaly však až koncem 19. století, kdy k jejich obrovskému rozvoji došlo především v západní

Evropě a samozřejmě také v USA. Vznik denního tisku byl důležitým milníkem tehdejší společnosti, neboť na poměrně malém prostoru bylo obsaženo velké množství informací a zpráv. Jako příklad nejlepších tiskovin dřívější doby lze uvést londýnské The Times a také New York Times, které byly často brány za vzor tiskovinám i v jiných zemích. Co se týká českých zemí, již v roce 1672 obdržel knihtiskař Karel z Dobroslavi od rakouské vlády privilegium na vydávání prvních novin.

Současně se vznikem denního tisku je třeba se zmínit i o počátcích reklamy, která byla a neustále je jeho nedílnou součástí. Existenci tisku bez reklamy si nelze představit, neboť ekonomický aspekt reklamy je jasné určen a noviny bez reklamy prostě ekonomicky nemohou přežít.

Denní tisk se stal nadlouho hlavním a také jediným prostředkem informovanosti společnosti. Rozvoj tisku v jednotlivých zemích úzce souvisel také s rozvojem gramotnosti obyvatel, a především se samotnou industrializací celé společnosti.

Co se týká práva na svobodný přístup k informacím, resp. svobody tisku, evropským průkopníkem v tomto směru bylo bezesporu Švédsko, které svobodu tisku uznalo již ve své Ústavě z roku 1776, následované Norskem, Nizozemím, Dánskem nebo Belgií. Překvapivě až na chvostu tohoto pořadí je Rakousko a Německo, kde byla cenzura zrušena až na základě říšského tiskového zákona až v roce 1874.

Pokud se pozastavíme u samotného vydávání tiskovin, je třeba uvést, že již od počátku bylo vlastnictví denního tisku soustředěno vždy do rukou několika málo společností či jedinců (jinak řečeno také tiskových magnátů, baronů, apod.), kteří v podstatě ovládali celý trh s tiskovinami. Tím se jednotlivé tiskoviny také stávaly nástrojem politické síly a propagandy v závislosti na politických sympatiích či stranické příslušnosti majitele.<sup>3</sup> Tyto aspekty přetrvávají v podstatě až do současnosti. Příkladem

---

<sup>3</sup> Giddens A.: Sociologie. Praha: Argo, 1999, s. 359 - 372

pravicového periodika je na naší scéně deník Mladá Fronta Dnes, naproti tomu stojí např. deník Právo, který je hodnocen jako periodikum levicové.

S objektivností a vyvážeností nejenom tiskovin je spojena také dnešní snaha samotných novinářů psát články tím způsobem, aby zaujaly co největší počet čtenářů. Tím se do popředí zájmu dostávají především nejrůznější senzace, katastrofy, politické události nebo pikantnosti o známých lidech a jejich soukromí, tzv. „šoubyznys“. Novináři se předhánějí v tom, kdo napíše větší senzací, čímž se snaží nalákat více čtenářů ke koupi periodika. Důvod je nasnadě a tím je pouze a jen finanční zisk. Důkazem budiž nejčtenější deník v ČR, kterým je deník Blesk s takřka 1,5 milionem čtenářů denně.

Podíváme-li se na dnešní tiskovou scénu z hlediska pestrosti jednotlivých titulů, zjistíme, že je doslova zavalena obrovským počtem domácích i zahraničních titulů, přičemž opravdu každý má možnost si vybrat právě to, co jej zajímá. Co se týká nákladu vydávaných tiskovin, nejlepší léta mají již určitě za sebou a jejich náklad spíše klesá. Nástup rádia, televize a v poslední době především internetu vytlačuje pozici tištěných periodik směrem na okraj zájmu informací chtivých „zájemců“. Ovšem stále existuje opravdu nezanedbatelné množství čtenářů, pro které je mnohem „čtenářsky“ příjemnější držet v rukou a číst skutečně vytisklé, papírové noviny, než číst noviny na monitoru obrazovky prostřednictvím internetu. Jen pro informaci, po Blesku s 1,5 milionem výtisků je na druhém místě Mladá Fronta Dnes s asi 1 milionem výtisků, na třetím místě je pak deník Právo s asi 0,5 milionem výtisků.

Shrneme-li v krátkosti výhody a nevýhody tisku jako hromadného sdělovacího prostředku, za výhody lze považovat jeho relativní lacinost, dostupnost, přehlednost, schopnost zacílit na určený okruh čtenářů, nebo také pestrost trhu s periodiky. Jako nevýhodu je možné uvést jeho určitou pasivitu (pasivně čeká na zájem čtenářů), nebo

také relativní zpoždění předávaných informací a zpráv, kdy už deníky samy o sobě vydávají den starou zprávu, která v době, kdy ji dostává čtenář, již nemusí být aktuální nebo pravdivá. Ještě více je toto patrné u nejrůznějších časopisů, které jsou vydávány jako týdeníky nebo dokonce měsíčníky, jejichž problémem není snad ani nepravdivost informací, spíše fakt, že o události informují s velkým časovým odstupem. Dalším rušivým elementem je velké množství reklamy obsažené v různých (zejména bulvárních) periodikách, což však lze poměrně jednoduše eliminovat, tj. jim nevěnovat pozornost. Jiná věc je, jaký prostor v takovém periodiku by pak zaujímaly pouze a jen skutečné zprávy, články, názory či ohlasy.

## **2. Agresivita**

### **2.1. Pojem agresivity**

Pod pojmem agresivita (z latinského agresion = výpad, útok) označujeme jednání směřující k poškození či zničení objektu agrese, tendence k útočnému chování. Agresivní chování lze definovat jako porušení sociálních norem, omezující práva a narušující integritu živých bytostí i neživých objektů. Má tedy charakter násilného destruktivního chování, přičemž je provázena vnitřním negativním emočním prožitkem, kterým může být nenávist, hněv, strach. Agresivní chování bývá provázeno drážděním určitých mozkových struktur a míra naší agresivity je do určité míry biologicky podmíněna naším temperamentem a vrozenými dispozicemi. Freud považoval destruktivní pud (agresivitu) spolu se sexuálním pudem za jednu z hlavních motivačních sil, tj. veškerá aktivita člověka je podle něj určována jedním z těchto dvou pudů. Obecný psychologický výklad agresivitu rozlišuje jako agresivitu konstruktivní a destruktivní. V konstruktivní agresivitě je zdůrazněn její přirozený a účelný projev v lidském chování. Konstruktivní agresivita je důležitá pro vývoj člověka, a proto jí bývá přisuzována důležitá role v procesu individualizace, tj. utváření individuální osobnosti. Agresivní impulsy se v průběhu života učíme zvládat a využívat v souvislosti se sebeprosazováním. Současně slouží agresivita ochraně integrity těla a duše. Agresivita se účelně uplatní i při poskytování pomoci druhým nebo při ochraně společenství, jehož je jednotlivec členem. Za konstruktivní lze tedy označit agresivitu, která napomáhá rozvoji osobnosti, aniž by současně ničila či poškozovala druhé. Příkladem může být zdravá agresivita sportovce pro dosažení lepšího výsledku.

Nicméně běžné zkušenosti s agresivitou vedou spíše k jejímu jednostrannému odmítání. Přesto je v našich životech nezbytná. Hranice mezi žádanou a odmítanou agresivitou je velmi křehká a obecná kritéria hodnocení nepříliš přesná. Mezi základní znaky destruktivní agresivity patří touha ničit či ubližovat. Citový doprovod destruktivní agresivity může být různý – agrese ze zoufalství, ze zloby a hněvu, agrese však může probíhat dokonce bezcitně. Výrazná destruktivní agresivita je v psychologii považována za poruchu osobnosti a vždy signalizuje vážné narušení vztahu jedince buď k sama sobě nebo ke společnosti.<sup>4</sup>

## 2.2. Druhy, příčiny a projevy agrese

V této kapitole, bych se rád krátce zastavil u přehledu druhů, příčin a projevů agrese. Zmiňuji se o nich opravdu pouze krátce a spíše přehledově, neboť přímo nesouvisejí s násilím dětí resp. s mediálním násilím, na druhou stranu by nebylo dobré je úplně opominout.

Agresi je možno rozdělovat podle mnoha aspektů. Jedním ze základních dělení je dělení podle stupně závažnosti. Takto ji můžeme dělit na agresi

a) **myšlenkovou** – člověk si své agresivní pocity odreagovává v rovině představ, aniž by došlo k nějakému vnějšímu projevu. Tato agresivita probíhá pouze v rovině myšlení.

b) **verbální** – projevuje se navenek prostřednictvím nadávek

---

<sup>4</sup> Čírtková L.: Policejní psychologie. Praha: Support, 1996, s. 184 - 194

c) **fyzická** – její projev už zahrnuje konkrétní jednání. Tato má další tři stupně

1) **proti věcem** – sem lze zahrnout destrukci (bouchnutí dveří,

rozbíjení předmětů, apod.)

2) **proti zvířatům** – tato forma může být již mnohem závažnější  
(jako příklad uvedeme mladíky, kteří polijí hořlavinou zvíře a  
zapálí jej).

3) **proti člověku** – ta nejhorší forma agrese, která začíná  
omezováním osobní svobody jedince a může končit ublížením na  
zdraví nebo vraždou.

Dělení agrese podle stupně závažnosti je důležitá z hlediska určování budoucího možného chování agresora. Jelikož agrese většinou začíná postupně, proto se rozlišují jednotlivé, různě závažné formy agrese. Jsou významné z toho důvodu, že jsou jakýmsi predikátem, tedy způsobem, jak předpovědět možné budoucí kriminální chování. V drtivé většině případů není prvními projevy agresivity přímo fyzické napadení člověka.

Mezi odborníky neutichá také diskuse, zda je agrese **vrozenou** dispozicí nebo naopak dispozicí **naučenou**. Pravda bude zřejmě někde uprostřed, neboť svůj vliv mají dozajista jak zděděné předpoklady, tak i prostředí, ve kterém konkrétní jedinec vyrůstá a žije, a půjde tedy o kombinaci obojího.

Nakonečný rozlišuje v zásadě dva druhy agrese:

a) **agresi zlobnou neboli afektivní**, která je reakcí na frustraci a je doprovázena pocity vzteků a hostility,

b) **agresi instrumentální**, kdy agresor neútočí proto, že by byl frustrován, ale proto, že tím sleduje svůj konkrétní zájem a jde z jeho strany o naučenou sociální techniku.<sup>5</sup>

Podle zaměření agrese tuto můžeme dále rozlišovat na **heteroagresi**, která je zaměřena na jiné osoby a na **autoagresi**, zaměřenou na sebe (sebepoškozování). Jiná dělení se zmiňuje o agresi **otevřené** nebo **skryté**, nebo o agresi **přímé** (obětí přímo zdroj agrese) a **nepřímé** (oběti náhodné). Podle délky trvání je možno agresi dělit na **akutní** (jednorázová, krátkodobá) a **chronickou** (opakovaná, dlouhodobá).

### 2.3. Dětská agresivita

Jak už bylo řečeno, agresivita je součástí lidské přirozenosti, tedy i přirozenosti dětské. Agresivita dodává dítěti energii a motivaci, které jsou nezbytné pro jeho sebepřekonávání. Zdravá agresivita, tedy ta, která je v mezích, podporuje úspěch a začlenění dítěte do společnosti. Úkolem výchovy dítěte tedy není agresivitu zcela potlačovat, ale spíše ji usměrňovat, tak, aby bylo možné ji využít jako energii pro dosažení pozitivních cílů jak pro dítě, tak pro ostatní.

Dnes, mnohem více než v minulosti, vidíme snahu rodičů co nejvíce uspokojovat požadavky jejich dětí. To je zajisté v pořádku, nicméně jako vše, nic se nemá přehánět. Pokud je dítě zvyklé na to, že veškerá jeho přání a potřeby jsou beze zbytku a nejlépe ihned plněna, nastává v případě, kdy tomu tak není, agresivní reakce a dítě pak často není schopno ovládat své sobecké výpady. Dá se to vyjádřit i tak, že dítě

---

<sup>5</sup> Nakonečný, M.: Encyklopédie obecné psychologie. Praha: Academia, 1997, s. 220 - 223

si dovolí jen to, co mu my jako dospělí dovolíme. Velmi dobře je tyto případy možné vidět tehdy, když babičky a dědečkové vedeni nejlepšími úmysly se snaží vyhovět a splnit všechna přání svým vnoučatům, nejméně na 120%, a odpovědí jim často bývá mrzuté a vzeklé odsekávání a odmítání.

Pojďme se v krátkosti zastavit u některých projevů agresivity v období dětského dospívání a říci si o nich pár slov.

Dlouho se vedla diskuse o tom, zda a jakým způsobem ovlivňuje způsob života matky vývoj samotného plodu ještě před narozením. Bylo zjištěno, že důležitějším faktorem je především chtění dítěte ze strany matky, než samotné starosti během těhotenství, případně hádky nebo jiné stresové situace. Psychicky spíše plod traumatizují depresivní stav matky, spojené s novou situací a faktem, že bude mít dítě, po kterém třeba příliš z jakéhokoliv důvodu právě netouží (problémy s partnerem, sociální problémy, apod.). Kromě toho však má určitý vliv na budoucí vývoj dítěte také životní styl matky, a je zapotřebí, aby žena žila pokud možno v harmonickém prostředí.

Po narození je dítě odkázáno pouze na péči matky. Jediným způsobem, kterým dítě může dát najevo svou nespokojenosť je křik. Raný rozvoj mírného nebo agresivního charakteru závisí také na tom, nakolik dokážeme jeho křik interpretovat, a hlavně jak na něj reagovat. Velmi důležitý je v tomto období fyzický kontakt dítěte s matkou, neboť ten poskytne dítěti vše potřebné od pocitu bezpečí až po pocit ukolení hladu. Pokud tento fyzický kontakt z nějakého důvodu chybí, je předpoklad, že křik bude mít spíše agresivní tón se snahou chybějící kontakt tímto způsobem získat a upozornit na sebe. Je proto důležité v tomto období vycházet těmto fyzickým potřebám dítěte co nejvíce vstřícně, neboť již v této fázi se začíná rozhodovat o míře agresivity v dalším dospívání.

V období do jednoho roku často slýcháme názory, že dítě by nemělo být pořád chováno, že se tím rozmažluje, apod. Dnes již však převažuje názor, že dítě by naopak

chováno být mělo, protože pokud není, snaží se svoji potřebu vyjádřit křikem, vztekem a tím vlastně dochází ke zvýšenému projevu agresivity. Jestliže se začne hromadit frustrace fyzického kontaktu, hrozí určitá ztráta důvěry, neuspořádané a agresivní jednání.

Kolem třech let věku si dítě začíná uvědomovat své „já“ a toto své „já“ také odlišovat od ostatního. Řada rodičů je v tomto věku vystrašena agresivním chováním svých potomků, kteří mají snahu se vymezovat kromě jiného i vůči svým rodičům. Dítě je schopno v záchravu vzteku kolem se kopat, bušit ručičkami, kousat nebo ničit třeba svoje hračky. Reakce na tyto záchravy bývají většinou dvojího druhu. Bud' se tyto záchravy rodiče snaží potrestat výpraskem, nebo naopak ustupují a takovéto jednání svého dítěte omlouvají tím, že je ještě malé a nechápe, co vlastně dělá. Oba dva tyto postupy jsou špatné, a pokud jsou uplatňovány samy o sobě, agresivitu pouze stupňují a umocňují. Optimálním řešením by mělo být takové, které nepotlačuje vztek dítěte prudkou reakcí rodičů, křikem nebo výpraskem. Tímto se pak dítě dostává do stereotypu neustálého křiku, který ho nijak nenutí ovládat své agresivní emoce a impulzy, ba naopak. Je třeba vysvětlovat nastalou událost a motivovat, at' už pozitivně nebo negativně, dítě k tomu, aby k ventilaci vzteku nebo vyjádření jiného názoru nedocházelo takovýmto jednáním a chováním. Otázka výprasku, nebo spíše „dostání na zadek“ je určitě předmětem sporu v každé rodině a samozřejmě mezi odborníky na výchovu. Na jedné straně názor, že bez toho, aby dítě dostalo občas na zadek, nelze vychovávat, na straně druhé názor, že vychovávat lze i bez jediného vztáhnutí ruky na dítě. Samozřejmě lze, ale většina z nás se asi shodne na tom, že občas se bez tohoto „opatření“ neobejdeme, neboť nic jiného už na naše sladká dítka prostě neplatí. Pokud je to jen výjimečně a pokud to má opravdu formu „pár na zadek“ a nikoliv opravdu vzteklého výprasku, myslím, že je toto opatření někdy na místě. Samozřejmě čím je dítě starší, je

tato otázka citlivější, neboť je třeba mís na myslí to, aby se dítě nezatvrdilo. Veškerá výchovná opatření by však měla směřovat k pozitivnímu usměrňování dítěte a nikoliv odpovídat na jím projevené násilí zase násilím.

V období od prvního nástupu do mateřských školek nebo do školy, se v životě odehrává další obrovské množství změn, souvisejících především se změnou času tráveného se svými rodiči, resp. s časem tráveným v kolektivu dětí. Pro mnoho dětí je tato změna velmi stresující a někdy trvá poměrně dlouhou dobu, než si dítě ve školce zvykne a chodí tam rádo. O tom, že velký podíl na adaptaci dítěte na kolektiv dětí ve školce mají učitelky resp. učitelé, není pochyb. Neméně důležitý podíl na bezproblémovém začlenění do školky však mají také rodiče. Jejich úkolem je vysvětlit dětem to, že do školky nejsou pouze odloženy, tak aby rodiče mohli jít do práce. Lepší způsob je určitě takový, kterým mu vysvětlíme, že každý věk přináší svoje povinnosti a závazky, a tak jako rodiče chodí do práce, větší děti do školy, tak i malé děti zase chodí do školky. Úplně nejdůležitějším je dítě ubezpečit, že si pro něj ve stanovenou dobu opět přijde, a tím mu dodat pocit jakéhosi citového bezpečí. V tomto období také dochází k prvním konfliktům dětí s ostatními v kolektivu. Je to doba, kdy potenciální agresivní sklonky mohou velmi růst a může se začít měnit i charakter dítěte v negativním slova smyslu. Zde je nutno upozornit na ještě větší roli samotných učitelů v mateřských školách, jejichž způsob řešení konkrétních konfliktních situací bude mít důležitou roli nejen při řešení konkrétních případů v rámci třídy mateřské školy, ale především pro budoucí vývoj dětí. Jak ze strany učitelů, tak i rodičů, kteří by měli být informováni školkou o případných konfliktech či agresivních sklonech jejich dítěte, pak musí nastupovat snaha a úsilí znova a znova vysvětlovat dítěti podstatu jeho negativního chování, snaha předkládat a vysvětlovat mu vzory správné řešení konkrétní situace a správných postojů.

Zde je na místě zmínit vnější vlivy ovlivňující agresivitu dětí, kterými jsou bezesporu hromadné sdělovací prostředky, především televize, počítačové hry a internet. Touto problematikou se však budu zabývat v další části své práce, a proto se vratíme zpět k agresivitě jednotlivých vývojových etap dětí.

Věk mezi sedmi a dvanácti lety, které odborníci v souvislosti s agresivitou nazývají jako „latentní období“, je obdobím jakéhosi celkového zklidnění. Dítě se již sžilo s novými spolužáky, s novým prostředím školy, se svými novými kamarády, se kterými začíná trávit volný čas, a se kterými jej spojují společné zájmy. Je to věk, v němž se snaží začleňovat do sociální skupiny, je to fáze tzv. socializace, ve které není příliš místa pro samotnou agresivitu. Dítě se snaží chovat se dle určitých společenských pravidel slušnosti. Z hlediska výchovy jde o poměrně jednodušší období. Uvádí se také, že je to mezidobí mezi minulou a budoucí opozicí vůči rodičům. V tomto věku začíná být důležitým aspektem potlačování případné agresivity nabídka různých mimoškolních aktivit, sportovních příležitostí, tvůrčích kroužků apod., která postupně s rostoucím věkem nabývají na důležitosti více a více. K tomu malá poznámka: Dnešní rodiče, především otcové, mírají tendenci vést své dítě k pěstování sebeobrany nebo jiných bojových praktik s vysvětlením, že důvodem je to, aby se dítě umělo bránit případným útokům jiných dětí. Dříve se snad v tomto smyslu skutečně uvažovalo, avšak dnes již převažují názory, že i tyto aktivity vlastně přispívají ke zvýšené míře agresivity mezi dětmi, které by se měly snažit řešit své spory spíše ve verbální než fyzické rovině. Další chybou rodičů bývá to, že často tvrdí, že dítě si za své problémy může samo, neboť se neumí samo dostatečně bránit. Je to další omyl v postoji rodičů, neboť ať už se jedná o verbální nebo fyzickou agresivitu či šikanu, dítě stejně nemá bez pomoci jiných šanci se těmto útokům ubránit. Jediné, co tímto tvrzením rodič dosáhne, je uzavírání se dítěte do

sebe, a navození pocitů dítěte, že vlastně svého rodiče svojí neschopností se ubránit zklamalo.

Pokud hovoříme o dospívání dítěte, tedy o věku počínajícímu zhruba dvanáctým rokem života, je třeba si uvědomit veliké nebezpečí, které je v něm skryto. Vyhvídí a formuje se nový jedinec se svými názory a postoji. Teprve tady budeme zjišťovat, jaké jsou výsledky jeho výchovy v předchozích obdobích. Pokud se bude dospívající dítě projevovat extrémním chováním, výchovnými problémy a zvýšenou agresivitou vůči svému okolí, je evidentní, že jeho výchova byla plná chyb, dítě nebylo respektováno a naopak bylo vychováváno v ovzduší násilí proti jeho osobě. Pokud bylo dítě vychováváno s respektem a bez násilí, je to první předpoklad toho, že se v celku klidně zařadí do podobné skupiny svých vrstevníků a později si najde i svoje místo, svoji novou roli a postavení ve společnosti, přičemž nedojde ke zpřetrhání rodinných vztahů a vazeb mezi ním a rodiči.

Závěrem této kapitoly mi dovolte, abych ji krátce shrnul do několika vět. Agresivita, jinak také určitá forma energie, je nezbytnou součástí každé lidské bytosti. Veškerá výchova dítěte by měla spočívat v usměrňování, nikoli tedy potlačování, této energie tím směrem, aby se stala pozitivní silou ve vztazích s ostatními, kreativním prvkem při vzdělávání a práci, aby dítěti v dospělosti umožnila najít dobré zaměstnání a založit rodinu.<sup>6</sup>

---

<sup>6</sup> Antier, E.: Agresivita dětí. Praha: Portál, 2004, s. 20- 75

### **3. Vliv hromadných sdělovacích prostředků na agresivitu dětí**

Je třeba říci, že nejdůležitějším hromadným sdělovacím prostředkem, který ovlivňuje naše nejmladší děti, je televize, s postupem věku pak ruku v ruce také internet a hraní počítačových her. Ostatní sdělovací prostředky jako tisk nebo rozhlas na děti takový vliv nemají, neboť vesměs na tento typ koncových uživatelů nejsou ani nijak zaměřeni a zacíleni. V další části mé práce se zabývám především vlivem televize, méně již vlivem internetu a počítačových her, neboť jde o téma velmi rozsáhlá a každé by vydalo na samostatnou diplomovou práci.

#### **3.1. Aspekt věku a působení hromadných sdělovacích prostředků**

Důležitým aspektem sledování televize je věk dítěte. Kromě věku záleží samozřejmě na samotném vývoji osobnosti dítěte, jeho kritickém myšlení a míře jeho socializace. O samostatném působení médií na dítě je možno uvažovat zhruba od třetího roku věku dítěte, tedy v době, kdy si začíná uvědomovat samo sebe, individualizuje se a vyhraňuje vůči ostatním. Ve věku do pěti let je však vnímání zaměřeno především na jednotlivosti. Nejvíce je zajímají scény, do kterých si mohou promítat svou osobní zkušenost a postupně se začínají do děje sami aktivně zapojovat svými gesty, poznámkami mimikou či gesty. Zde se objevuje ve velké míře nápodoba zobrazovaných aktivit, přičemž při opakovaném sledování násilných scén může ze strany dítěte docházet k jejich zkoušení, aniž by si děti uvědomovaly co to má za význam či smysl.

Šestileté až osmileté děti na základě svého rozumového vývoje jsou již schopny ucelenějšího a chronologického řazení zhlédnutých scén a uvědomování si jednotlivých situací. Dítě má výraznou potřebu konfrontovat své zážitky s ostatními, at' již v rámci své rodiny, nebo mezi svými kamarády. Pokud rodiče sledují daný pořad s dětmi společně a jsou schopni o negativních prvcích pořadu s nimi hovořit, mohou výrazně snížit možné riziko negativního vlivu pořadu.

Schopnost celkového pochopení děje se rozvíjí zhruba od devátého roku dítěte, kdy je dítě poměrně přesně schopno rozlišovat různé druhy reality. Je schopno se distancovat od děje a vystihnout podstatu příběhu. Velkou roli v tomto období začíná hrát kolektiv kamarádů a spolužáků, přičemž sledování televize je důležitým prvkem sociální interakce v těchto skupinách. V období kolem jedenáctého a dvanáctého roku je pak v rámci kolektivu sledování určitého typu či konkrétního pořadu doslova otázkou bytí a nebytí, a kdo ze spolužáků tento pořad nesleduje, není prostě „in“.

Snahy o vymezení vhodných a nevhodných pořadů pro jednotlivé věkové skupiny dětí však zatím selhávají. Přirozená dětská zvídavost, televizní vkus rodičů, vyprávění spolužáků i chuť zakázaného ovoce vedou k tomu, že dítě je schopno v téměř jakémkoli věku konzumovat téměř jakýkoli mediální obsah bez dalšího specifického rozlišení. Děti dívaní na televizi prostě baví.<sup>7</sup>

### **3.2. Přístup k agresivitě v médiích**

Ze všech možných názorových proudů a přístupů lze vymezit dva hlavní přístupy k agresivitě zobrazované v médiích – teorii sociálního učení a teorii katarze.

---

<sup>7</sup> Suchý, A.: Mediální zlo – myty a realita. Praha: Triton, 2007, s. 34 - 41

Teorie sociálního učení vychází z předpokladu, že agrese je naučená, tedy pokud televize vysílá konkrétní podobu násilného chování, divák, v našem případě dítě, tento „vzor“ přebírá. Jinými slovy, sledování mediálního násilí vede k nápodobě agresivních vzorců chování i v reálném životě. Do této kategorie je podle mě možné zařadit i bojové počítačové hry, kdy přebírání chování „vzoru“ je více méně totožné, okořeněné navíc odměnami a bonusy za pokud možno největší počet zneškodněných nepřátel. Naproti tomu teorie katarze tvrdí, že naopak sledováním násilí prostřednictvím obrazovky či počítačové hry dochází k vybití agresivity právě tímto způsobem a ubývá tak potřeba jiného vnějšího projevu agresivity. Některé názory dokonce hovoří o tom, že pozorování násilí způsobí dokonce přímý strach z agrese, a tím dochází k jejímu potlačení. Na opačném pólu pak stojí teorie neúčinnosti, jejíž podstatou je to, že mediální násilí nijak nepřispívá k agresivitě diváka, v našem případě diváka dětského. Která z těchto teorií je nejblíže pravdě? S tím souvisí také otázka, zda mediální násilí jako takové bez dalšího vlivu jiných sociálních aspektů ovlivňuje, resp. posiluje násilí a agresivitu v reálném životě, nebo ji přímo vyvolává, resp. mění charakter dítěte z neagresivního na agresivní. Domnívám se, že převládá teorie sociálního učení, nicméně pouhým sledováním mediálního násilí bez dalších doprovodných jevů se dítě nestane jen tak samo o sobě agresivním. Mediální násilí spíše posílí pozici agresivního jedince, u kterého však již predispozice k agresivnímu chování existuje z jiného důvodu.

Jako mnohem důležitější aspekt zobrazování násilí v médiích než jsou shora popsané teorie, vnímám nebezpečí zlehčování násilí, především v kategorii dětí nejmenších. Podle odborníků jsou právě děti do 12 let nejvíce ohroženy mediálním násilím. Dítě ještě nemá zcela vytvořeny kognitivní struktury, a pokud není schopno srovnat televizní fikci s vlastní zkušeností a realitou, může docházet k tomu, že si vytváří zcela mylné představy o možných účincích skutečného násilí v reálném životě.

Pokud vidí v televizi útočníka, který napadá jinou osobu např. mnoha údery železnou tyčí, a napadené osobě se v podstatě nic nestane a nakonec útočníka přemůže holýma rukama, může podléhat oné mylné představě. Dítě nemusí být schopno pochopit tu skutečnost, že na rozdíl od násilných scén zobrazovaných v televizi, ve skutečnosti stačí opravdu málo a může dojít k ublížení na zdraví napadeného nebo i jeho smrti. V tuto chvíli je důležitý nástup usměrňujícího komentáře, který vysvětlí fikci zobrazovaného násilí v médiích oproti skutečné realitě.

Důležitým aspektem je tedy skutečnost, zda se děti na televizi dívají sami, s rodiči, nebo s kamarády, a to z toho pohledu, aby sledované násilí mohlo být řádně usměrňováno a vysvětlováno, tak jak jsem se o tom zmiňoval dříve. To je i jednou z otázek v méém dotazníku, ve které studenti odpovídali, jakým způsobem nejčastěji sledují televizi, zda sami, s kamarády nebo s rodinou, a odpovědi budou vyhodnocovány v další části mé práce.

### **3.3. Vliv času tráveného u televize a internetu**

K tomuto tématu bylo v minulosti zpracováno velké množství výzkumů. Velmi důležitou je v této oblasti studie vědců Kolumbijské univerzity, který byl uveřejněn již v roce 2002. Po dobu sedmnácti let bylo sledováno celkem 707 osob a to za účelem potvrzení spojitosti mezi časem stráveným u televize během adolescence a časné dospělosti a pravděpodobnosti výskytu pozdějších trestných činů. Z výsledků kromě jiných vyplynuly tyto důležité závěry. Pokud muži sledovali v dětství televizi méně než hodinu denně, dopustili se ve věku 16 až 22 let násilného činu na jiných osobách v 8,9%. Při časovém rozmezí od jedné do tří hodin denně před obrazovkou to již bylo

32,5%, a více než tři hodiny každodenního koukání na televizi znamenaly nárůst násilných činů o 45,2%. Podobný vzestup byl také zaznamenán v kategorii napadení nebo rvačky končící zraněním, a o v míře 8,9%, 27,5% a 41,7%. Kategorie loupežné přepadení, vyhrožování násilím a použití zbraně v souvislosti s kriminální činností prokázala sice menší, ale přesto růst: 6,7%, 14% a 20,9%. Zajímavé je další zjištění, že souvislost s majetkovou kriminalitou nebyla prokázána. Také u dívek resp. žen došlo k určitému nárůstu agresivního jednání, přičemž hodina denně u televize vedla ženy k agresivnímu jednání ve 2,3%, rozpětí od jedné do tří hodin v 11,8%, z více než tří hodin každodenního sledování televize vzešlo 12,7% agresorek. Zde není souvislost taková jako v případě mužů.<sup>8</sup>

Důležité zjištění, které z tohoto pro mě vyplývá, je, že sledování televize, at' už jakoukoli dobu, a páchaní majetkové trestné činnosti spolu vůbec nesouvisí, přestože se stejně jako v případě tr. činnosti násilné jedná rovněž o patologické jednání, přičemž u násilného jednání však souvislost prokázána, a to výrazně, byla.

### **3.4. Osobní zkušenost dětí s agresivitou**

Důležitým aspektem týkajícím se našeho tématu, je osobní zkušenost studentů s agresivitou, at' už v aktivní nebo pasivní roli. Jak uvidíme dále ve vyhodnocení dotazníku, přestože jde o třídy gymnázia, kde bych očekával poměrně malé předpoklady pro existenci agresivity mezi spolužáky, téměř třetina dětí uvedla, že má určitou osobní zkušenost s agresivními projevy svých spolužáků. U chlapců je to v obou kategoriích téměř polovina, kdy poměr u mladších i starších chlapců je vyrovnaný. Míra setkání

<sup>8</sup> Suchý, A.: Vychovává televize agresory? Psychologie dnes, 8, 2002, s. 28 – 29.

s agresivitou u mladších a starších dívek je podle všeobecných předpokladů nižší, vyjádřena 25% a 13%.

Určitě zajímavé by bylo srovnání, jaké je procento těch, kdo se setkal s agresivitou, třeba na Středních odborných učilištích v případě obou starších kategorií, nebo naopak třeba na základních školách u obou kategorií studentů mladších.

Opusťme tímto první, teoretickou část mé práce a pustěme se do druhé, empirické části.

## **4. Empirická část**

### **4.1 Cíl průzkumu**

Ve své diplomové práci jsem se pokusil popsat a ověřit vliv hromadných sdělovacích prostředků na agresivitu dětí, kterou již dnes můžeme chápat jako sociálně patologický jev ve společnosti. Snahou bylo zjistit současné návyky dětí a mladistvých, které se týkají trávení volného času u televize nebo internetu, a zároveň posoudit vliv hromadných sdělovacích prostředků na jejich agresivitu.

Cílem průzkumu bylo zkoumání, zda působení hromadných sdělovacích prostředků v negativním slova smyslu, především nevhodné televizní programy, počítačové hry, ale také nevhodné internetové stránky, negativně působí na utváření zdravé osobnosti dítěte, potažmo na její rostoucí agresivitu, dále zmapovat volnočasové aktivity dnešních dětí a dospívajících mladistvých a v neposlední řadě zjistit stav jejich osobní zkušenosti s agresivitou a agresivním jednáním.

Zpracovaný průzkum společně s vyhodnocením by pak mohl posloužit čáslavskému gymnáziu jako studijní materiál do volitelného předmětu ze vzdělávací oblasti - Člověk a společnost.

### **4.2. Metody průzkumu**

Jako metodu sběru dat pro svůj průzkum jsem si vybral dotazník, který je jedním z nejběžnějších nástrojů pro sběr dat právě v případě průzkumů. Je složen ze série

otázek, v mém případě 26, jejichž cílem je získat názory a fakta od respondentů, v tomto případě studentů Gymnázia v Čáslavi. Dotazník jsem si vybral proto, neboť oproti jiným typům průzkumů (například osobní rozhovor, pozorování, skupinový rozhovor, atd.) je možné prostřednictvím dotazníku získat informace mnohem rychleji, jeho vyplňování je pro respondenty poměrně jednoduché a zjištěná data se dají mnohem jednodušeji a lépe zpracovávat. Při tvorbě dotazníku jsem se snažil, aby otázky nebyly špatně formulovány, dotazník nebyl příliš dlouhý a aby příliš dotérné nebo osobní otázky neodrazovaly studenty od jeho vyplnění v plném rozsahu. Samotný dotazník, tak jak jsem jej předkládal studentům gymnázia k vyplnění, je součástí přílohy mé diplomové práce jako příloha č. 1.

### **4.3. Stanovení hypotéz**

Pro účely mé diplomové práce na téma Hromadné sdělovací prostředky a agresivita dětí jsem stanovil několik hypotéz a u stanovených hypotéz jsem zjišťoval a ověřoval jejich platnost či neplatnost. K tomu jsem se kromě dostupné literatury snažil využít již zmiňovaného průzkumu, který pro účely mé diplomové práce proběhl mezi studenty Gymnázia v Čáslavi.

Hypotézy jsem si stanovil celkem tři, a to:

Hypotéza č. 1) Hromadné sdělovací prostředky, především televize, internet a počítačové hry, přispívají ke zvýšené agresivitě dětí.

Hypotéza č. 2) Sledování televize, používání internetu a hraní počítačových her ovlivňuje více agresivitu 12-letých, než dětí starších.

Hypotéza č. 3) Sledování televize a internet zabírají největší procento času v rámci mimoškolních aktivit dětí.

#### **4.4. Vyhodnocení dotazníku a stanovených hypotéz**

Jak jsem již uvedl, abych se mohl dále věnovat vlivu hromadných sdělovacích prostředků na agresivitu dětí nikoliv pouze dle údajů uvedených v odborné literatuře, provedl jsem průzkum chování dětí, týkající se právě vlivu hromadných sdělovacích prostředků a agresivního jednání.

Mnou zpracovaný dotazník byl rozdán ve dvou třídách nižšího gymnázia v Čáslavi, desetitisícovém městě ve středních Čechách, konkrétně v primě, kde je věk dětí kolem 12 let, a zároveň ve dvou třídách vyššího gymnázia, konkrétně ve dvou třídách III. ročníku, kam chodí studenti ve věku kolem 18 let. Na vyplňování pochopitelně anonymního dotazníku, který obsahoval 26 otázek, byl dán studentům čas jedné vyučovací hodiny, tedy asi 45 minut v rámci vyučovacího předmětu Člověk a společnost. Tímto bych rád poděkoval i učitelům těchto tříd za to, že na úkor své výuky poskytli čas a prostor pro vyplňování dotazníků. Rozdáno bylo celkem 110 dotazníků, z toho 47 dotazníků v primě a 63 ve III. ročníku. Z rozdaných dotazníků se vrátily zpět dotazníky všechny, ze skupiny mladších studentů byly všechny i řádně vyplněné. Ze skupiny starších studentů nebyly 3 dotazníky vyplněny úplně, a chyběly odpovědi

týkající se především času stráveného sledováním televize, času věnovanému internetu a počítačovým hrám. Osobně si myslím, že nešlo o nedbalost, neboť jiné otázky na té samé stránce byly vyplňeny, avšak že by byl pravým důvodem stud studentů z času stráveného před televizí nebo internetem?

Co se týká analýzy a vyhodnocování samotného dotazníku, bylo činěno na základě dvou kritérií, a to zda se jednalo o chlapce nebo dívky a také zda šlo o mladší či starší skupinu studentů. V mé práci tak bude možno porovnat kromě jiného i náhled na otázky související s agresivitou a sdělovacími prostředky u dvou, věkem rozdílných skupin studentů a zároveň z rozdílného pohledu chlapců a dívek.

Nyní bych se rád věnoval rozboru jednotlivých otázek dotazníku, týkajících se aspektů hromadných sdělovacích prostředků a jejich vlivu na agresivitu dětí různých věkových kategorií, čímž do teoretické části práce vnesu také určité analytické postřehy.

**Otázky č. 1 a č. 2** byly směřovány na pohlaví a věk respondentů. Na základě těchto kritérií nám vznikly celkem 4 skupiny. První skupina byli mladší chlapci, kterých bylo celkem 19, jako druhá skupina byla mladší děvčata, kterých bylo celkem 28, obě tyto skupiny ve věku kolem 12 let. Třetí skupina byli starší chlapci, kterých bylo celkem 17, a jako čtvrtá skupina byla starší děvčata, kterých bylo celkem 46, obě tyto skupiny ve věku kolem 18 let.

Hned na začátku vyhodnocení dotazníku se zastavme u třetí hypotézy mého dotazníku. Máme-li verifikovat či falzifikovat hypotézu H3, tedy že **sledování televize a internet zabírají největší procento času v rámci mimoškolních aktivit dětí**, pojďme se podívat na výsledky a odpovědi v rámci dotazníku, jak vlastně dnešní děti a

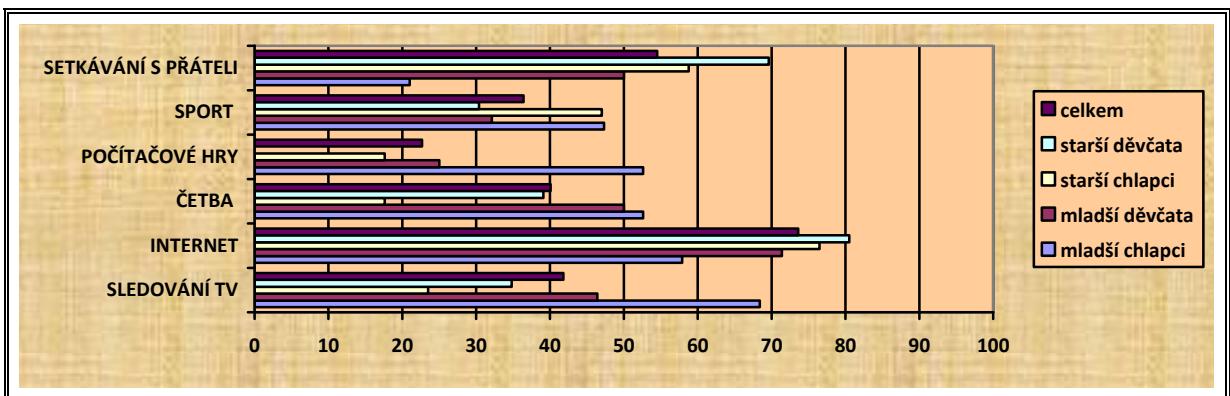
dospívající mládež čáslavského gymnázia tráví svůj volný čas, což zjistíme z odpovědí následující otázky:

### **Otzáka č. 3) Jak nejvíce využíváte svůj volný čas?**

- |                                      |                                 |                                  |
|--------------------------------------|---------------------------------|----------------------------------|
| <b>- sledování TV</b>                | <b>- sledování DVD</b>          | <b>- poslech rádia</b>           |
| <b>- četba</b>                       | <b>- setkávání se s přáteli</b> | <b>- telefonování</b>            |
| <b>- internet</b>                    | <b>- počítačové hry</b>         | <b>- sport</b>                   |
| <b>- procházky</b>                   | <b>- lenošení</b>               | <b>- koncerty, kino, divadlo</b> |
| <b>- návštěva sportovních utkání</b> |                                 | <b>- učení</b>                   |

U této otázky nebylo dánno omezení respondentů co do počtu činností, a každý tedy mohl uvádět více typů těchto činností. Do vyhodnocení jsem pak uvedl celkem 7 nejčastěji uváděných činností.

KATEGORIE	SLEDOVÁNÍ TV	INTERNET	ČETBA	POČÍTAČOVÉ HRY	SPORT	SETKÁVÁNÍ S PŘÁTELI
Celkem	46 ze 110 tj. 41,8%	81 ze 110 tj. 73,6%	45 ze 110 tj. 40,1%	20 ze 110 tj. 22,7%	40 ze 110 tj. 36,4%	60 ze 110 tj. 54,5%
Mladší chlapci	13 z 19 tj. 68,4%	11 z 19 tj. 57,9%	10 z 19 tj. 52,6%	10 z 19 tj. 52,6%	9 z 19 tj. 47,3%	4 z 19 tj. 21%
Mladší děvčata	13 z 28 tj. 46,4%	20 z 28 tj. 71,4%	14 z 28 tj. 50%	7 z 28 tj. 25%	9 z 28 tj. 32,1%	14 z 28 tj. 50%
Starší chlapci	4 ze 17 tj. 23,5%	13 ze 17 tj. 76,5%	3 ze 17 tj. 17,6%	3 ze 17 tj. 17,6%	8 ze 17 tj. 47%	10 ze 17 tj. 58,8%
Starší děvčata	16 ze 46 tj. 34,8%	37 ze 46 tj. 80,5%	18 ze 46 tj. 39,1%	0 ze 46 tj. 0%	14 ze 46 tj. 30,4%	32 ze 46 tj. 69,6%



Z celkových výsledků průzkumu vyplývá, že nejčastější volnočasovou aktivitou je trávení času u internetu, které označilo 76,3% respondentů. Sledování televize se umístilo mezi všemi respondenty na třetím místě se 41,8% odpovědí. Skutečnost, že sledování televize ovlivňuje spíše mladší děti než ty starší, potvrzuje údaj o sledování televize mladších chlapců, kdy tuto činnost označilo 68,4 %, tedy i více než samotný internet se svými 57,9%. Otázka tak jak byla koncipována, neumožňuje prostý součet procent jednotlivých u odpovědí ve sloupcích - Sledování televize, Internet a Počítačové hry, tak, abychom dostali procentní vyjádření těchto volnočasových aktivit dětí. Nicméně i pohled na jednotlivé odpovědi ve sloupcích Sledování televize, Internet, Počítačové hry je dostatečně výmluvný, a **jednoznačně verifikuje hypotézu H3**, že **sledování televize a internet zabírají největší procento času v rámci mimoškolních aktivit dětí**. V rámci této práce se nepouštím do hlubšího hodnocení, zda je to dobré či špatné, podle odborníků jde však o velmi negativní, a stále sílící, trend dnešní společnosti.

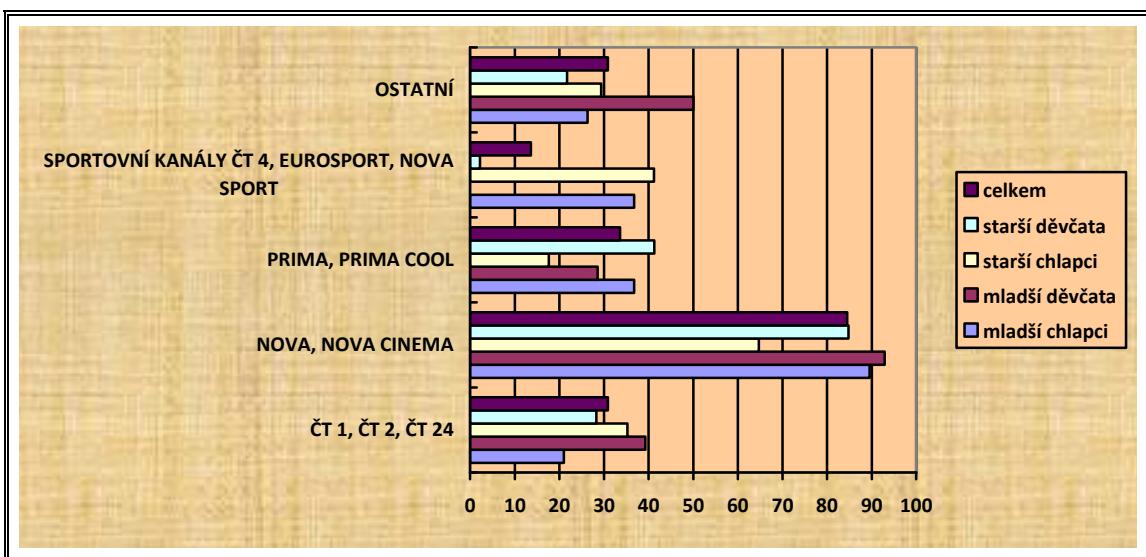
A které že televizní kanály mají u našich studentů největší oblibu?

#### **Otzáka č. 4) Jaký TV kanál nejčastěji sledujete?**

Zde opět při odpovědích nebylo omezení v uvedení počtu TV kanálů, a studenti jich mohli označit několik. Jen pro porovnání uvádí celkovou sledovanost celoplošných televizních stanic v České republice, kdy jednoznačně nejsledovanějším televizním kanálem je televize NOVA s průměrem zhruba 35% - 38% diváků, na druhém resp. třetím místě je program ČT1 a televize PRIMA, které zahrnují každá v průměru kolem 17% – 18% diváků a na čtvrtém místě, již s velkým odstupem, je program ČT2 se svými zhruba 5% - 6% diváků, jak jsem již uvedl v kapitole 1.1.

Jak dále uvidíme, i v našem průzkumu ve sledovanosti jednoznačně zvítězila televize NOVA, resp. NOVA CINEMA, druhé místo obsadila televize PRIMA, resp. PRIMA COOL a až na třetím místě se umístily jednotlivé kanály ČT:

KATEGORIE	ČT 1, ČT 2, ČT 24	NOVA, NOVA CINEMA	PRIMA, PRIMA COOL	SPORTOVNÍ KANÁLY ČT 4, EUROSPORT, NOVA SPORT	OSTATNÍ
Celkem	34 ze 110 tj. 30,9%	93 ze 110 tj. 84,5%	37 ze 110 tj. 33,6%	15 ze 110 tj. 13,6%	34 ze 110 tj. 30,9%
Mladší chlapci	4 z 19 tj. 21%	17 z 19 tj. 89,5%	7 z 19 tj. 36,8%	7 z 19 tj. 36,8%	5 z 19 tj. 26,3%
Mladší dívčata	11 z 28 tj. 39,3%	26 z 28 tj. 92,9%	8 z 28 tj. 28,6%	0 z 28 tj. 0%	14 z 28 tj. 50%
Starší chlapci	6 ze 17 tj. 35,3%	11 ze 17 tj. 64,7%	3 ze 17 tj. 17,6%	7 ze 17 tj. 41,2%	5 ze 17 tj. 29,4%
Starší dívčata	13 ze 46 tj. 28,3%	39 ze 46 tj. 84,8%	19 ze 46 tj. 41,3%	1 ze 46 tj. 2,2%	10 ze 46 tj. 21,7%



Určitě se shodneme, že právě na nejsledovanějších kanálech NOVA a PRIMA je vysíláno nejvíce nevhodných pořadů, obsahujících prvky agresivity, násilí, apod. Jako důkaz uvedeme počty pokut uložených RRTV pro porušení povinnosti nezařazovat v době od 06:00 hodin do 22:00 hodin pořady a upoutávky, které by mohly ohrozit fyzický, psychický nebo mravní vývoj dětí a mladistvých, jak je uvedeno výše.

Jen pro ilustraci si na tomto místě uvedeme odpovědi obou skupin mladších dětí na **otázku č. 5) Jaký je váš nejoblíbenější televizní pořad?** a **otázku č. 6) Jaký je váš nejoblíbenější televizní hrdina?**

Ve skupině dvanáctiletých dětí je nejoblíbenějším pořadem sitcom Comeback, který shodně uvedlo 21,3% dětí, na druhém místě skončil seriál Přátelé se 12,8%, a na třetím místě skončili Simpsonovi s 8,5%. Nejoblíbenějším televizním hrdinou se pak stal s Ozzák z Comebacku opět s 21,3%, druhý skončil Dr. House ze stejnojmenného seriálu s 10,6%. Třetí místo obsadil pohádkový kocour Garfield s 6,4%. Z těchto odpovědí jasně vyplývá, že nejoblíbenějším pořadem je sitcom Comeback a všichni ti,

kdo tento pořad označili jako svůj nejoblíbenější, označili také jako nejoblíbenějšího televizního hrdinu jeho hlavního protagonistu Ozzáka v podání herce Martina Dejdara.

Hned poté následovala **otázka č. 7**, ve které měly děti odpovědět, co na tomto nejoblíbenějším pořadu resp. postavě nejvíce obdivují. Odpovědi byly velmi různorodé a nejednotné, nicméně ti, kdo označili jako nejoblíbenější pořad sitcom Comeback s nejoblíbenějším hrdinou Ozzákem, na něm nejvíce obdivují jeho vtip.

Jak jsem již uvedl, důležitým aspektem je v souvislosti s možným nárůstem dětské agresivity skutečnost, zda se děti na televizi dívají sami, s rodiči, nebo s kamarády, a to z toho pohledu, aby sledované násilí mohlo být rádně usměrňováno a vysvětlováno, tak jak jsem se o tom zmiňoval dříve:

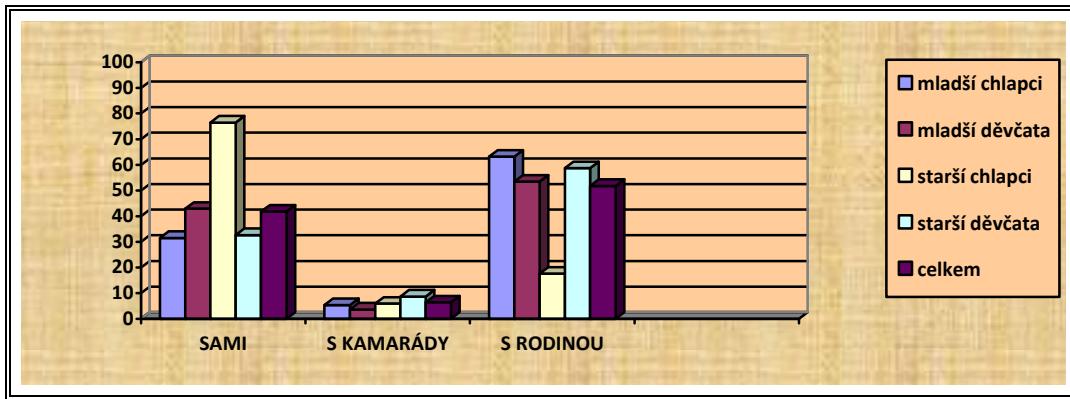
#### **Otzáka č. 8) Nejčastěji se díváte na TV:**

- sami

- s kamarády

- s rodinou

KATEGORIE	SAMI	S KAMARÁDY	S RODINOU
Celkem	46 ze 110 tj. 41,8%	7 ze 110 tj. 6,4%	57 ze 110 tj. 51,8%
Mladší chlapci	6 z 19 tj. 31,5%	1 z 19 tj. 5,3%	12 z 19 tj. 63,2%
Mladší děvčata	12 ze 28 tj. 42,9%	1 ze 28 tj. 3,6%	15 ze 28 tj. 53,5%
Starší chlapci	13 ze 17 tj. 76,5%	1 ze 17 tj. 5,9%	3 ze 17 tj. 17,6%
Starší děvčata	15 ze 46 tj. 32,6%	4 ze 46 tj. 8,7%	27 ze 46 tj. 58,7%



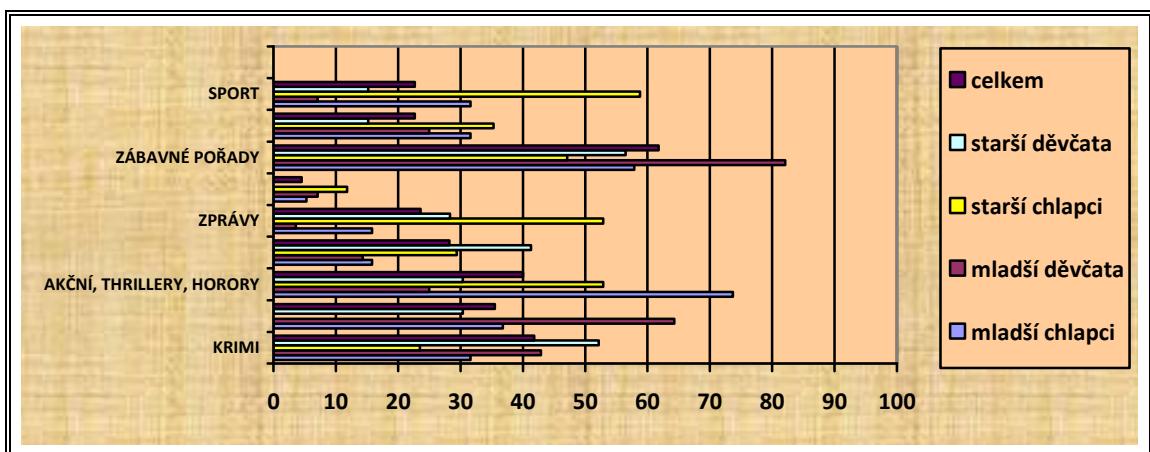
Z výsledků vyplývá, že jen velmi malá skupina dotazovaných dětí sleduje televizi se svými kamarády, naopak s rodinou sleduje televizor více než polovina dotazovaných dětí, jak mladších, tak i starších. Výjimkou jsou jen starší chlapci, kterých sleduje televizor s rodinou pouhých 17,6%. Znovu je zde tedy na místě zmínit velmi důležitou roli rodiny ve smyslu usměrňování a korigování sledovaného děje a komparace s reálným světem, především u skupiny mladších dětí.

Jestliže již víme, s kým děti sledují televizor, pojďme se zastavit u toho, jaké typy pořadů sledují. Průzkum byl prováděn na gymnáziu, a někdo by se mohl možná domnívat, že pokud zde studují vesměs děti chytřejší, nadané, s předpoklady pro další studium, mohly by být v popředí jejich zájmu, samozřejmě hlavně u starších studentů, především pořady publicistické, zprávy, diskuse, rozbory, dokumenty, apod. Z výsledků jsou však patrná naprosto jiná fakta. Podívejme se na výsledky následující **otázky č. 9**.

**Otzáka č. 9) V TV nejvíce sledujete pořady tohoto typu:**

- krimi seriály
- nekonečné seriály (VKV, Ordinace apod.)
- akční filmy, thrillery, horory
- české filmy, inscenace
- zprávy
- pořady zabývající se politickými tématy (diskuse, rozbory, komentáře, apod.)
- zábavné pořady
- dokumenty
- sport

KATEGORIE	KRIMI	NEKONEČ-NÉ SERIÁLY	AKČNÍ, THRILLERY HORORY	ČESKÉ FILMY A INSCENACE	ZPRÁVY	POLITIKA	ZÁBAVNÉ POŘADY	DOKUMEN-TY	SPORT
Celkem	46 ze 110 tj. 41,8%	39 ze 110 tj. 35,5%	44 ze 110 tj. 40%	31 ze 110 tj. 28,2%	26 ze 110 tj. 23,6%	5 ze 110 tj. 4,5%	68 ze 110 tj. 61,8%	25 ze 110 tj. 22,7%	25 ze 110 tj. 22,7%
Mladší chlapci	6 z 19 tj. 31,6%	7 z 19 tj. 36,8%	14 z 19 tj. 73,7%	3 z 19 tj. 15,8%	3 z 19 tj. 15,8%	1 z 19 tj. 5,3%	11 z 19 tj. 57,9%	6 z 19 tj. 31,6%	6 z 19 tj. 31,6%
Mladší děvčata	12 z 28 tj. 42,9%	18 z 28 tj. 64,3%	7 z 28 tj. 25%	4 z 28 tj. 14,3%	1 z 28 tj. 3,6%	2 z 28 tj. 7,1%	23 z 28 tj. 82,1%	7 z 28 tj. 25%	2 z 28 tj. 7,1%
Starší chlapci	4 ze 17 tj. 23,5%	0 ze 17 tj. 0%	9 ze 17 tj. 52,9%	5 ze 17 tj. 29,4%	9 ze 17 tj. 52,9%	2 ze 17 tj. 11,8%	8 ze 17 tj. 47,1%	6 ze 17 tj. 35,3%	10 ze 17 tj. 58,8%
Starší děvčata	24 ze 46 tj. 52,2%	14 ze 46 tj. 30,4%	14 ze 46 tj. 30,4%	19 ze 46 tj. 41,3%	13 ze 46 tj. 28,3%	0 ze 46 tj. 0%	26 ze 46 tj. 56,5%	7 ze 46 tj. 15,2%	7 ze 46 tj. 15,2%



Zde nebylo omezení respondentů co do počtu typů pořadů, a tedy každý mohl uvádět více typů pořadů. Z okruhu celkem 47 mladších dětí (19 chlapců a 28 dívek) kolem dvanácti let, nejvíce hlasů obdržely tyto typy pořadů:

**1) akční filmy, thrillery, horory společně s krimi seriály – celkem 39 označení,**

což je celých 83%, z toho označeno 20x chlapci a 19x dívkami.

**2) zábavné pořady – celkem 34 označení, což je 72,3%, z toho označeno 11x**

chlapci a 23x dívkami

**3) nekonečné seriály (VKV, Ordinace apod.) – 25 označení, což je 53,2%, z toho**

označeno 7x chlapci a 18x dívkami

Mezi 63 staršími studenty (17 chlapců a 46 dívek) ve věku kolem osmnácti let, byly nejoblíbenějšími pořady zvoleny:

**1) akční filmy, thrillery, horory + krimi seriály – celkem 51 označení, což je**

80,1%, z toho označeno 13x chlapci a 38x dívkami

**2) zábavné pořady** – celkem 34 označení, což je 54%, z toho označeno 8x chlapci a 26x dívkami

**3) české filmy a inscenace** – celkem 24 označení, což je 38,1%, z toho 5x chlapci a 19x dívkami

Za zmínu zde stojí několik skutečností. Určitě to, že v obou skupinách se na prvním místě ve sledovanosti pořadů umístili krimi seriály společně s akčními filmy, thrillery, horory apod. Např. z počtu 19 chlapců ve věku kolem 12 let nejčastěji uvedlo, že sleduje typ pořadu jako akční filmy, thrillery a horory celkem 14, což je plných 73,7%. Je to dokonce více, než v kategorii starších chlapců, kde byl výsledek 52,9%. Pokud bychom k těmto zjištěním přidali tu možnost, že by tento typ pořadů sledovali sami nebo bez korigující role rodičů, vzniká poměrně vysoké riziko nepochopení zobrazovaných scén, tak jak o tom již bylo hovořeno dříve. Tato procentuální zjištění jen podporují již dříve zmiňovanou teorii odborníků, že to jsou právě děti kolem 12 let, které jsou nejvíce ohroženy mediálním násilím.

Jednou z dalších zajímavostí při rozboru této otázky je, že publicistické pořady kromě zpráv nesleduje žádná ze 46 starších dívek, a například tzv. „nekonečné seriály“ nesleduje ani jeden ze 17 starších chlapců.

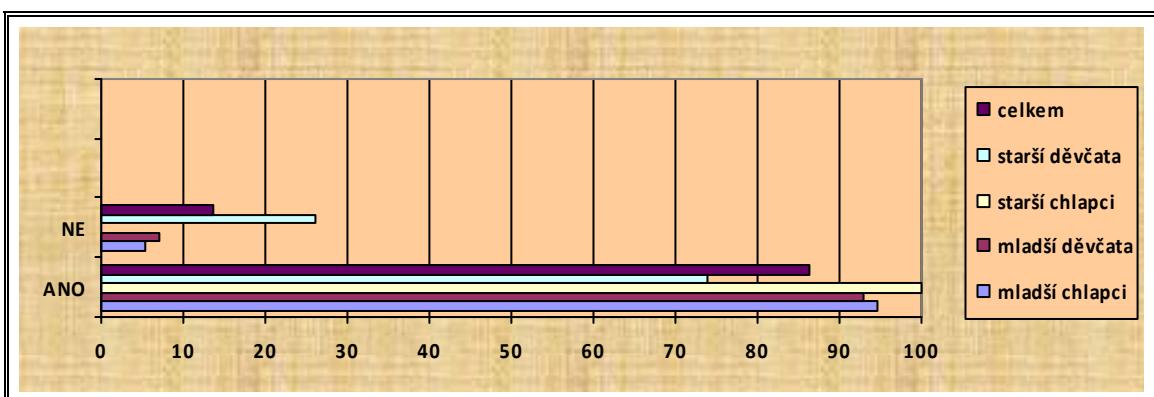
V předcházející otázce jsme zjišťovali typ sledovaných pořadů. Pokud se podíváme na otázky spojené s trávením času u televize dětí resp. mladistvých v rámci mého dotazníku, zjistíme následující.

Chceme-li vědět, zda děti sledují televizi ve všední den po 20. hodině, kdy je největší předpoklad, že se děti mohou setkat s nevhodnými, agresivitu obsahujícími,

pořady, zjistíme, že přes 85% odpovědí je kladných, a opět jsou častěji zastoupeni chlapci obou kategorií, nežli děvčata.

### **Otzáka. č. 10) Díváte se ve všední den na TV po 20.00 hod.?**

KATEGORIE	ANO	NE
Celkem	95 ze 110 tj. 86,4%	15 ze 110 tj. 13,6%
Mladší chlapci	18 z 19 tj. 94,7%	1 z 19 tj. 5,3%
Mladší děvčata	26 z 28 tj. 92,9%	2 z 28 tj. 7,1%
Starší chlapci	17 ze 17 tj. 100%	0 ze 17 tj. 0%
Starší děvčata	34 ze 46 tj. 73,9%	12 ze 46 tj. 26,1%

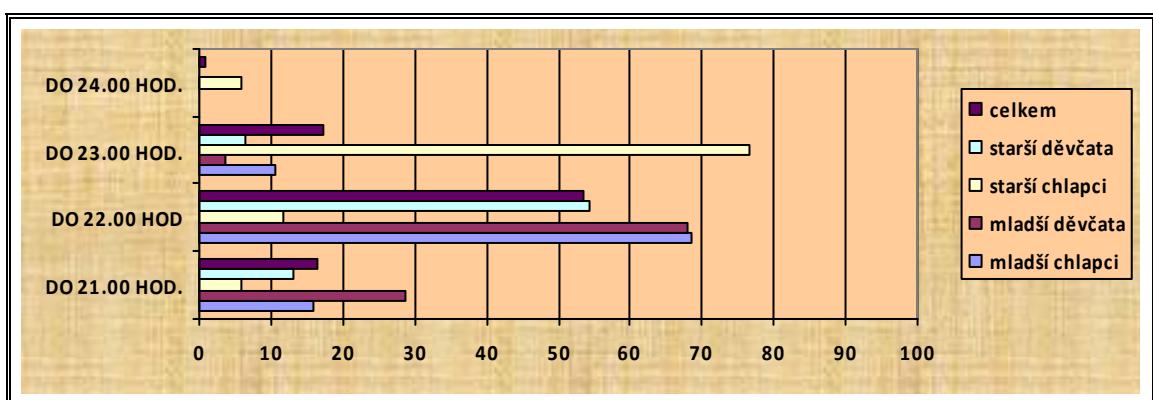


S předcházející otázkou velmi úzce koresponduje i otázka, do kolika hodin se studenti dívají na televizi, přičemž důležitým aspektem je skutečnost, že jde o dny všední. Odpovědi, do kolika hodin se děti dívají ve všední den na televizi, jsou poměrně vyrovnané. Všichni většinou uvádějí, že na televizi se dívají do 22 hodin, což mně osobně přijde u dvanáctiletých dětí poměrně pozdě, zvláště pomyslíme-li, že následujícího dne

jdou do školy, kde by měli být odpočatí a pozorní. Výjimkou jsou snad jen starší chlapci, kterých plné tři čtvrtiny sledují televizor déle, do 23 hodin.

### **Otzáka č. 11) Do kolika hodin se díváte ve všední den na TV?**

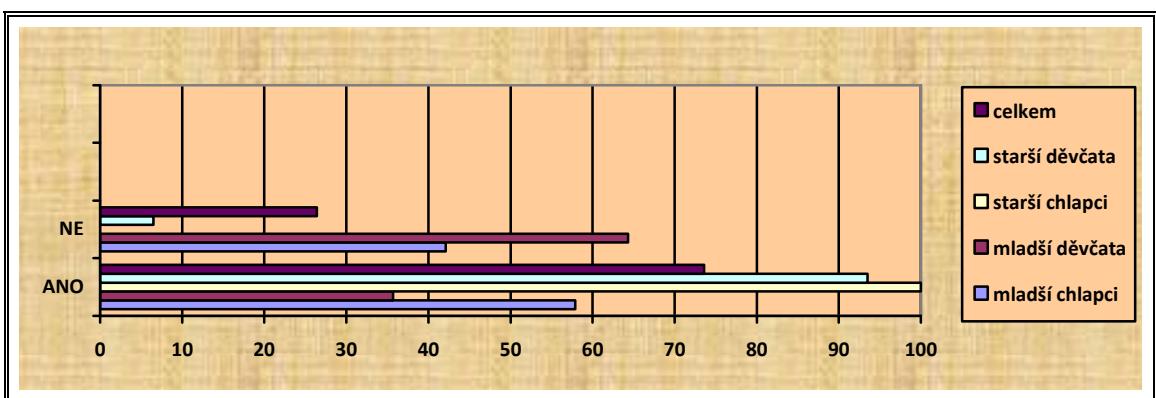
KATEGORIE	DO 21.00 HOD.	DO 22.00 HOD	DO 23.00 HOD.	DO 24.00 HOD.
Celkem	18 z 110 tj. 16,4%	59 ze 110 tj. 53,6%	19 ze 110 tj. 17,3%	1 ze 110 tj. 0,9%
Mladší chlapci	3 z 19 tj. 15,8%	13 z 19 tj. 68,4%	2 z 19 tj. 10,5%	0 z 19 tj. 0%
Mladší děvčata	8 z 28 tj. 28,6%	19 z 28 tj. 67,9%	1 z 28 tj. 3,6%	0 z 28 tj. 0%
Starší chlapci	1 ze 17 tj. 5,9%	2 ze 17 tj. 11,8%	13 ze 17 tj. 76,5%	1 ze 17 tj. 5,9%
Starší děvčata	6 ze 46 tj. 13%	25 ze 46 tj. 54,3%	3 ze 46 tj. 6,5%	0 ze 46 tj. 0%



S délkou sledování televize po 20. hodině souvisí otázka, jedna z nejdůležitějších, která se týká našeho tématu, a to, zda studenti sledují pořady, konkrétně označené jako nevhodné pro mladistvé a děti. Neboť co se týká hromadných sdělovacích prostředků, sledování právě těchto pořadů v televizi má dozajista největší vliv na utváření agresivity v rámci zdravé osobnosti.

**Otázka č. 12) Sledujete pořady označené jako nevhodné pro mladistvé nebo děti?**

KATEGORIE	ANO	NE
Celkem	81 ze 110 tj. 73,6%	29 ze 110 tj. 26,4%
Mladší chlapci	11 z 19 tj. 57,9%	8 z 19 tj. 42,1%
Mladší děvčata	10 z 28 tj. 35,7%	18 z 28 tj. 64,3%
Starší chlapci	17 ze 17 tj. 100%	0 ze 17 tj. 0%
Starší děvčata	43 ze 46 tj. 93,5%	3 ze 46 tj. 6,5%

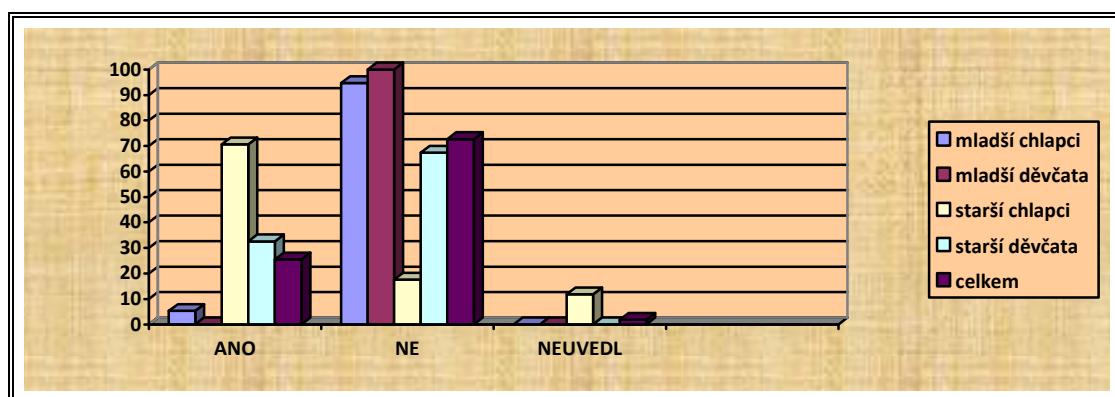


Výsledky u starších chlapců a děvčat jistě nikoho nepřekvapí, avšak to, že tento typ pořadu sleduje téměř 60% mladších chlapců a třetina mladších dívek ve věku kolem 12 let, myslím, není nikterak potěšující. Zde je opět nutné zdůraznit hlavní roli rodičů, kteří by tyto pořady své děti neměli nechat sledovat, a pokud nechají, rozhodně by je tyto pořady neměli nechat sledovat samotné. Tak jak již bylo zmiňováno dříve, rodiče zde musí hrát opět onu „vysvětlovací“ roli.

Otázku nevhodných pořadů pro mladistvé a děti jsem ještě zpřesnil dotazem, zda studenti sledují pořady s erotickým obsahem či nikoliv:

### Otázka č. 13) Sledujete pořady s erotickým zaměřením?

KATEGORIE	ANO	NE	NEUVEDL
Celkem	28 ze 110 tj. 25,5%	80 ze 110 tj. 72,7%	2 ze 110 tj. 1,8%
Mladší chlapci	1 z 19 tj. 5,3%	18 z 19 tj. 94,7%	0 z 19 tj. 0%
Mladší děvčata	0 z 28 tj. 0%	28 z 28 tj. 100%	0 z 28 tj. 0%
Starší chlapci	12 ze 17 tj. 70,6%	3 ze 17 tj. 17,6%	2 ze 17 tj. 11,8
Starší děvčata	15 ze 46 tj. 32,6%	31 ze 46 tj. 67,4%	0 ze 46 tj. 0%



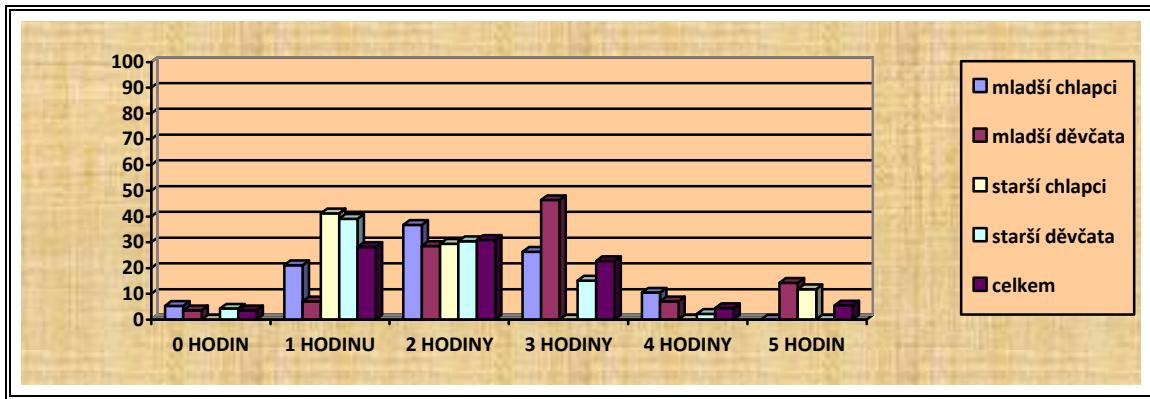
To, že mladší děvčata ani chlapci (až na jednu výjimku) pořady s erotickým obsahem nesledují, je zajisté v pořádku, nicméně v době prudkého rozvoje internetu lze pouze spekulovat o tom, zda informace a pořady tohoto typu děti čerpají nikoliv skrze televizi, ale prostřednictvím právě internetu. Opět nelze nezmínit roli rodičů, kteří by měli mít určitý přehled o internetových stránkách, které navštěvují jejich děti. Existují dnes již programy zaměřené právě na monitoring navštívených stránek s možností jejich blokace, což je na jednu stranu určité porušení práva na soukromí, na straně druhé ve vztahu rodič x dítě, zvláště pak v případě těch nejmladších, však toto takto brát asi nelze. Správný morální vývoj dítěte nad tímto určitým typem porušení soukromí musí jednoznačně převážit.

Dojde-li při společném sledování televize dětmi a rodiči k tomu, že sledovaný film obsahuje erotické scény, převládají spíše názory, že by rodiče neměli děti od televizoru odhánět nebo program vypínat, ale naopak by v rámci možností měli dítěti tyto věci přiměřeně vysvětlovat. V případě těch starších, takřka již dospělých dětí kolem 18-ti let, je to samozřejmě již něco jiného.

A kolik hodin tedy vlastně děti u televize tráví?

**Otzáka č. 14) Jak dlouho denně trávíte čas sledováním televize? Uved'te v hodinách...**

KATEGORIE	0 HODIN	1 HODINU	2 HODINY	3 HODINY	4 HODINY	5 HODIN
Celkem	4 ze 110 tj. 3,6%	31 ze 110 tj. 28,2%	34 ze 110 tj. 30,9%	25 ze 110 tj. 22,7%	5 ze 110 tj. 4,5%	6 ze 110 tj. 5,5%
Mladší chlapci	1 z 19 tj. 5,3%	4 z 19 tj. 21,1%	7 z 19 tj. 36,8%	5 z 19 tj. 26,3%	2 z 19 tj. 10,5%	0 z 19 tj. 0%
Mladší děvčata	1 z 28 tj. 3,6%	2 z 28 tj. 7,1%	8 z 28 tj. 28,6%	13 z 28 tj. 46,4%	2 z 28 tj. 7,1%	4 z 28 tj. 14,3%
Starší chlapci	0 ze 17 tj. 0%	7 ze 17 tj. 41,2%	5 ze 17 tj. 29,4%	0 ze 17 tj. 0%	0 ze 17 tj. 0%	2 ze 17 tj. 11,8
Starší děvčata	2 ze 46 tj. 4,3%	18 ze 46 tj. 39,1%	14 ze 46 tj. 30,4%	7 ze 46 tj. 15,2%	1 ze 46 tj. 2,2%	0 ze 46 tj. 0%



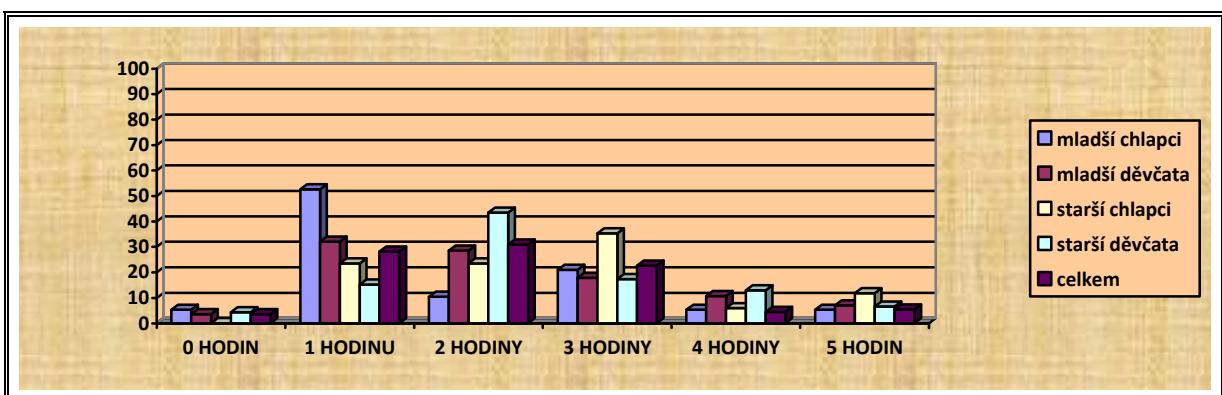
Zde je možné si povšimnout faktu, že jak mladší dívky, tak i mladší chlapci, sledují televizor ve většině případů delší dobu (2 – 3 hodiny), než dívky i chlapci starší (největší zastoupení 1 hodinu). Opět jde tedy o zjištění podporující tvrzení, že sledování televizoru více působí a ovlivňuje mladší dívky i chlapce, nežli ty starší.

Opusťme nyní otázky a odpovědi týkající se sledování televize, a pojďme se, v rámci mého dotazníku, už jen okrajově, zmínit o několika aspektech trávení volného času studentů na internetu a hraním počítačových her, které rovněž zahrnujeme do hromadných sdělovacích prostředků s možnými účinky na agresivitu.

Jak už bylo zmíněno dříve, čas strávený na internetu nebo hraním počítačových her, zabírá velký prostor ve volnočasových aktivitách dětí a mládeže. Z výsledku mého dotazníku je to rovněž patrné, což potvrzuje přes 63,6% studentů, kteří uvádějí, že pouze na internetu tráví alespoň dvě hodiny denně. 6 studentů z celkových 110 tráví na internetu denně dokonce hodin pět.

**Otázka č. 15) Jak dlouho denně trávíte čas na internetu? Uveďte v hodinách.**

KATEGORIE	0 HODÍN	1 HODINU	2 HODINY	3 HODINY	4 HODINY	5 HODÍN
Celkem	4 ze 110 tj. 3,6%	31 ze 110 tj. 28,2%	34 ze 110 tj. 30,9%	25 ze 110 tj. 22,7%	5 ze 110 tj. 4,5%	6 ze 110 tj. 5,5%
Mladší chlapci	1 z 19 tj. 5,3%	10 z 19 tj. 52,6%	2 z 19 tj. 10,5%	4 z 19 tj. 21%	1 z 19 tj. 5,3%	1 z 19 tj. 5,3%
Mladší děvčata	1 z 28 tj. 3,6%	9 z 28 tj. 32,1%	8 z 28 tj. 28,6%	5 z 28 tj. 17,9%	3 z 28 tj. 10,7%	2 z 28 tj. 7,1%
Starší chlapci	0 ze 17 tj. 0%	4 ze 17 tj. 23,5%	4 ze 17 tj. 23,5%	6 ze 17 tj. 35,3%	1 ze 17 tj. 5,9%	2 ze 17 tj. 11,8%
Starší děvčata	2 ze 46 tj. 4,3%	7 ze 46 tj. 15,2%	20 ze 46 tj. 43,5%	8 ze 46 tj. 17,4%	6 ze 46 tj. 13%	3 ze 46 tj. 6,6%

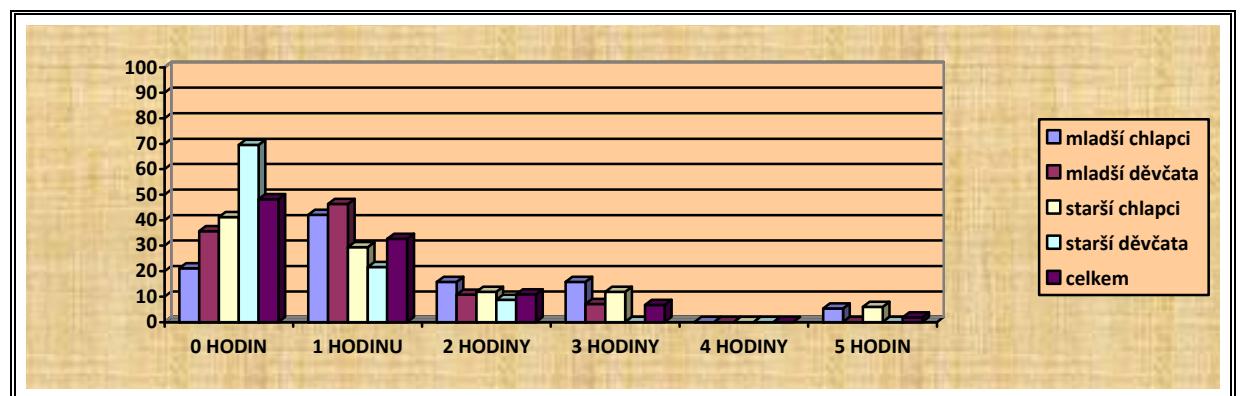


Čas strávený hraním počítačových her, který byl zjišťován v další otázce, nevypadá na první pohled nikterak dramaticky, avšak připočítáme-li k němu ještě čas strávený na internetu, zjistíme, že dnešní děti a mládež tráví za obrazovkou počítače obrovské množství času. Tento čas strávený u počítače je na úkor dalších činností, na které už logicky „nezbývá čas“. Stále častěji tak zjišťujeme, že dnešní děti a mládež sportuje méně a méně, stejně tak jako to, že dnešní děti a mládež nečte knihy, nevěnuje

se koníčkům, nebo například neutráví čas s rodinou, kamarády (pomineme-li jejich virtuální kontakt právě prostřednictvím komunikačních a sociálních sítí na internetu) apod.

**Otázka č. 16) Jak dlouho denně trávíte čas hraním počítačových her? Uved'te v hodinách.**

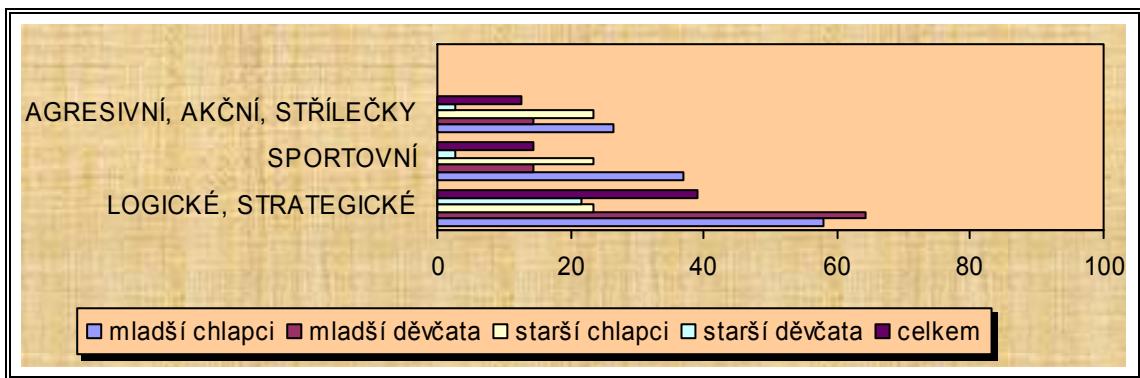
KATEGORIE	0 HODIN	1 HODINU	2 HODINY	3 HODINY	4 HODINY	5 HODIN
Celkem	53 ze 110 tj. 48,2%	36 ze 110 tj. 32,7%	12 ze 110 tj. 10,9%	7 ze 110 tj. 6,7%	0 ze 110 tj. 0%	2 ze 110 tj. 1,8%
Mladší chlapci	4 z 19 tj. 21,1%	8 z 19 tj. 42,1%	3 z 19 tj. 15,8%	3 z 19 tj. 15,8%	0 z 19 tj. 0%	1 z 19 tj. 5,3%
Mladší děvčata	10 z 28 tj. 35,7%	13 z 28 tj. 46,4%	3 z 28 tj. 10,7%	2 z 28 tj. 7,1%	0 z 28 tj. 0%	0 z 28 tj. 0%
Starší chlapci	7 ze 17 tj. 41,2%	5 ze 17 tj. 29,4%	2 ze 17 tj. 11,8%	2 ze 17 tj. 11,8%	0 ze 17 tj. 0%	1 ze 17 tj. 5,9%
Starší děvčata	32 ze 46 tj. 69,6%	10 ze 46 tj. 21,7%	4 ze 46 tj. 8,7%	0 ze 46 tj. 0%	0 ze 46 tj. 0%	0 ze 46 tj. 0%



Abychom se ještě více přiblížili tématu, uvedeme na závěr tohoto oddílu, zaobírajícího se vlivem sledování televize, internetu a hraní počítačových her, odpovědi na otázku, jaký druh počítačových her studenti hrají, dle jejich terminologie „paří“. Na konec tohoto oddílu trocha pozitivnějšího zjištění, neboť ze třech okruhů počítačových her se agresivní a akční hry, jinak zvané také jako „střílečky“, umístili v celkovém pořadí na posledním, třetím místě s pouhými 12,7 %. Berme to jako určité povzbuzení a konstatování, že s našimi dětmi to ještě není tak úplně špatné.

### **Otzáka č. 17) Jaký druh počítačových her hráte?**

KATEGORIE	LOGICKÉ, STRATEGICKÉ	SPORTOVNÍ	AGRESIVNÍ, AKČNÍ, STŘÍLEČKY
Celkem	43 ze 110 tj. 39,1%	16 ze 110 tj. 14,5%	14 ze 110 tj. 12,7%
Mladší chlapci	11 z 19 tj. 57,9%	7 z 19 tj. 36,8%	5 z 19 tj. 26,3%
Mladší dívčata	18 z 28 tj. 64,3%	4 z 28 tj. 14,3%	4 z 28 tj. 14,3%
Starší chlapci	4 ze 17 tj. 23,5%	4 ze 17 tj. 23,5%	4 ze 17 tj. 23,5%
Starší dívčata	10 ze 46 tj. 21,7%	1 ze 46 tj. 2,8%	1 ze 46 tj. 2,8%

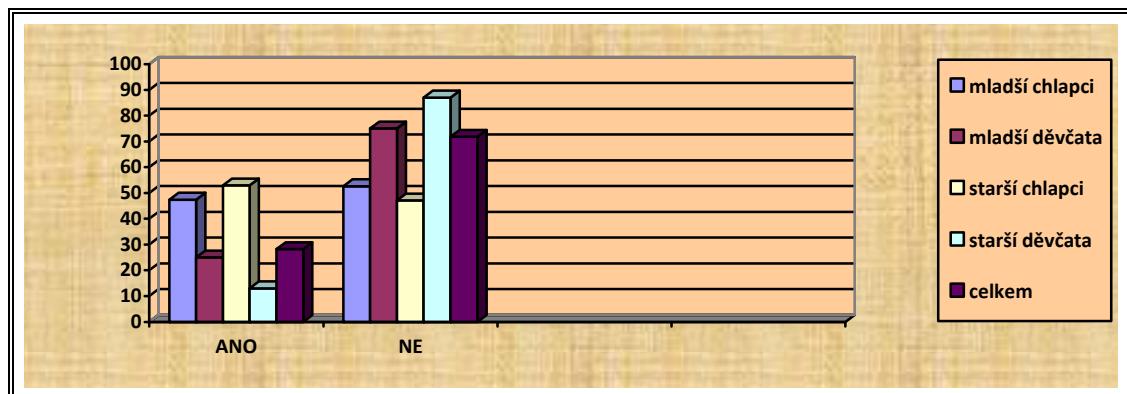


Ted' již víme, jakým způsobem naše rozdílné skupiny dívek a chlapců tráví svůj čas před televizní obrazovkou, kdy, jak dlouho a jaký typ pořadů sledují, jaký čas tráví na internetu nebo hraním počítačových her. Uvádím-li **hypotézu H1**, že **hromadné sdělovací prostředky, především televize, internet a počítačové hry, přispívají ke zvýšené agresivitě dětí**, je třeba říci, že pouze samotné krátkodobé sledování pořadů s prvky násilí samo o sobě násilné chování dítěte ještě nevyvolá. Přistupují-li k tomu však další aspekty, kterými jsou soustavné, dlouhodobé sledování pořadů s intenzivními prvky násilí, absence „vysvětlující a usměrňující role“ rodiny, celkově špatné sociální prostředí ve kterém dítě vyrůstá, nebo dysfunkční vztah rodiny a školy, v kontextu s teoretickými poznatky dosud získanými lze konstatovat, že nekorigované násilí prezentované v médiích pak skutečně negativně působí na emoční rozvoj osobnosti dítěte a přispívá ke zvýšené agresivitě dětí a posléze dospívající mládeži. **Hypotéza H1 je tímto verifikována.**

Důležitou skupinou otázek, kterými jsem se zabýval v rámci dotazníku, byly otázky spojené s osobní zkušeností studentů s agresivitou, ať už v aktivní nebo pasivní roli. Jak uvidíme dále, téměř třetina dětí uvedla, že má určitou osobní zkušenosť s agresivními projevy svých spolužáků.

### **Otázka č. 18) Setkal jste se v rámci vaší třídy s agresivními projevy spolužáků?**

KATEGORIE	ANO	NE
Celkem	31 ze 110 tj. 28,2%	79 ze 110 tj. 71,8%
Mladší chlapci	9 z 19 tj. 47,4%	10 z 19 tj. 52,6%
Mladší děvčata	7 z 28 tj. 25%	21 z 28 tj. 75%
Starší chlapci	9 ze 17 tj. 52,9%	8 ze 17 tj. 47,1%
Starší děvčata	6 ze 46 tj. 13,0%	40 ze 46 tj. 87%



Ten, kdo v předchozí **otázce č. 18** odpověděl kladně, měl v další odpovědi na **otázku č. 19** tyto agresivní projevy spolužáků krátce popsat. Ve všech kategoriích se vcelku podle předpokladu objevilo verbální napadání, do kterého bychom zřejmě mohli zahrnout i níže uvedené „otravování“, resp. nadávky. Vcelku alarmující zjištění je u

obou kategorií chlapců, kde je poměrně velké zastoupení fyzického napadání, které se nevyhnulo ani kategorii mladších dívek, celkem ve dvou případech. V odpovědích starších děvčat se pak objevilo dvakrát označení šikany, avšak toto nebylo blíže specifikováno a lze se jen domnívat, o jakou formu šikany se mohlo jednat, resp. co si tyto dvě studentky pod označením šikany samy představují.

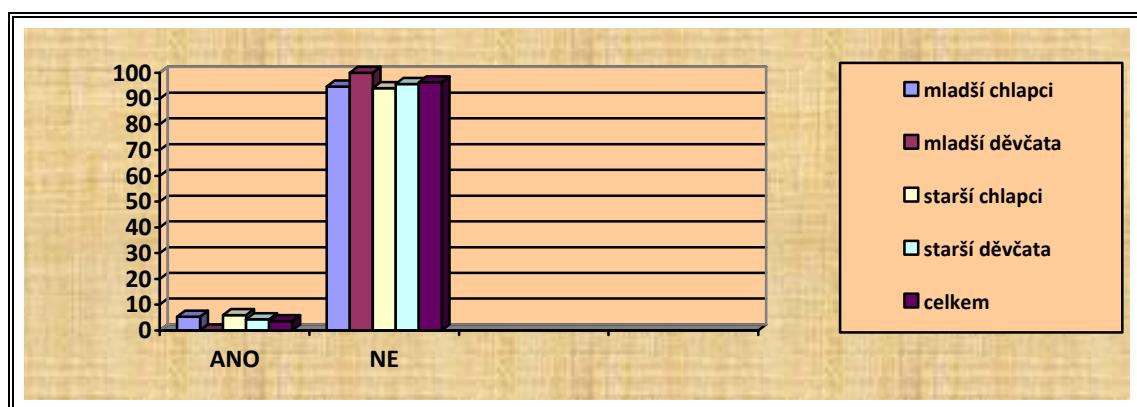
KATEGORIE	PROJEVY
Mladší chlapci	Fyzické napadání 5x, Verbální agresivita a nadávky 4x, Otravování 2x, Ničení věcí 1x
Mladší děvčata	Verbální agresivita 5x, Fyzické napadání 2x,
Starší chlapci	Verbální agresivita a nadávky 5x, Fyzické napadání 4x
Starší děvčata	Urážky a nadávky 4x, šikana 2x

Z předcházejících odpovědí vyplynulo, že poměrně velká část studentů má osobní zkušenost s agresivními projevy svých spolužáků, ať již vůči komukoliv, neboť konkrétní cíl těchto projevů nebyl v otázce blíže specifikován.

V příkrém rozporu oproti těmto zjištěním však stojí další odpovědi na otázku, ve které jsem se ptal na to, zda se studenti domnívají, že se oni sami chovají agresivně nebo násilně. Pojďme se na tyto rozpory podívat blíže:

### Otázka č. 20) Domníváte se, že se sám chováte agresivně nebo násilně?

KATEGORIE	ANO	NE
Celkem	4 ze 110 tj. 3,6%	106 ze 110 tj. 96,3%
Mladší chlapci	1 z 19 tj. 5,3%	18 z 19 tj. 94,7%
Mladší děvčata	0 z 28 tj. 0%	28 z 28 tj. 100%
Starší chlapci	1 ze 17 tj. 5,9%	16 ze 17 tj. 94,1%
Starší děvčata	2 ze 46 tj. 4,3%	44 ze 46 tj. 95,7%



Pouze v mizivém procentu násleovala odpověď, resp. přiznání: „Ano, já se chovám agresivně či násilně!“ Jak tedy vysvětlit tu skutečnost, že například v rámci kategorie starších chlapců může mít 52,9% studentů zkušenost s násilím a agresivitou, avšak v rámci téže kategorie se za toho, kdo se chová agresivně či násilně, označil pouze 1 chlapec ze 17, tj. pouze 5,9%. Odpověď na tuto otázku ponechme v rovině úvah, zda mají studenti jiné měřítko na svoje chování a chování ostatních, nebo zda se za své chování stydí a bojí se jej přiznat i do anonymního dotazníku, případně zda jsou důvody tohoto rozporu v něčem úplně jiném. Přestože za touto otázkou násleovala **otázka č. 21**, proč se (pokud se tedy již někdo k agresivnímu jednání přiznal) tímto

způsobem vlastně choval, v jaké situaci to bylo a z jakého důvodu, odpovědi byly pouze 2 z kategorie starších dívek. Jako důvod svého agresivního jednání v obou případech dívky uvedly, že se takto chovaly prostě proto, protože je někdo naštval. Vcelku nekonkrétní odpověď, ze které můžeme velmi málo dovozovat.

Pro zajímavost, další **otázky č. 22 a č. 23** v sobě zahrnovaly aktivní složku při vyhledávání agresivního prostředí (hooligans, bojové sporty, pravicová hnutí, apod.), a opět pouze 2 studenti z celkových 110 odpověděli, že aktivně vyhledávají agresivní prostředí. 1 student z kategorie starších chlapců uvedl, že aktivně vyhledává prostředí fotbalových zápasů, na druhé straně 1 studentka z kategorie starších dívek uvedla, že agresivitu vyhledává prostřednictvím kick-boxu.

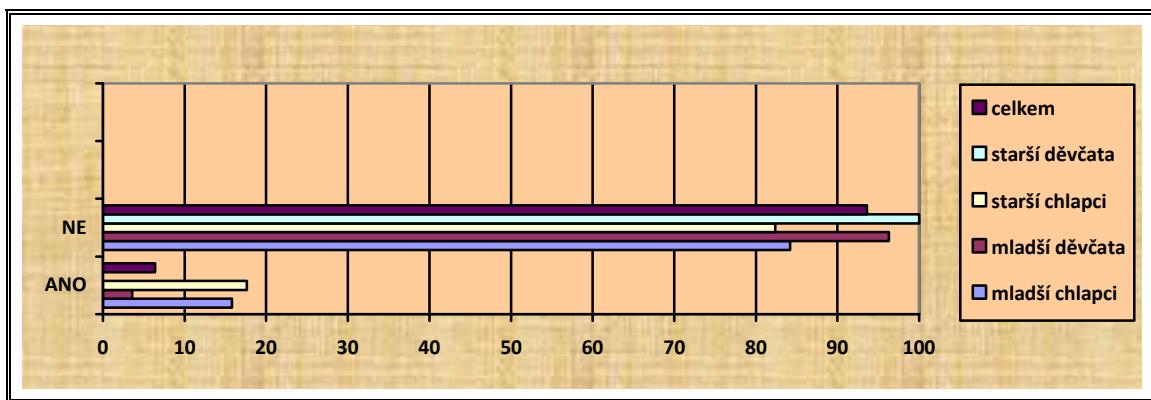
S předchozími otázkami velmi úzce související, byla **otázka č. 24**, ve které studenti sami sebe měli hodnotit, zda sami sebe vidí jako agresora či nikoliv. Odpovědi u této otázky jsou takřka totožné jako na otázku předchozí, zda se sami chovají agresivně a násilně. Pouze 2 studenti sami sebe vidí jako agresory, konkrétně 1 chlapec v kategorii starší chlapci a také 1 dívka v kategorii starší děvčata. Opět zde vidíme velmi rozdílný výsledek sebehodnocení oproti obecnému hodnocení.

Poslední 2 **otázky č. 25 a č. 26** dotazníku směřovaly k tomu, zda někdo ze studentů již v minulosti řešil své výchovné problémy. Z odpovědí vyplývá, že takovýchto studentů je poměrně malé množství, pouhých 6,4% a jedná se pouze o chlapce, zastoupené stejnou měrou z obou kategorií. Jako výjimka potvrzující pravidlo se nám objevila i 1 dívka, která jako důvod či příčinu řešení svých výchovných problémů uvedla špatnou, agresivní náladu – bez dalšího vysvětlení. 3 studenti

z kategorie mladších chlapců pak uvedli jako důvod svou držost na učitele a také zapomínání – opět bez dalšího upřesnění. 3 studenti z kategorie starších studentů uvedli jako důvod porušování školního rádu a rvačku:

### **Otzáka č. 25) Řešil jste již ve škole v minulosti nějaké své výchovné problémy?**

KATEGORIE	ANO	NE
Celkem	7 ze 110 tj. 6,4%	103 ze 110 tj. 93,6%
Mladší chlapci	3 z 19 tj. 15,8%	16 z 19 tj. 84,2%
Mladší děvčata	1 z 28 tj. 3,6%	27 z 28 tj. 96,3%
Starší chlapci	3 ze 17 tj. 17,6%	14 ze 17 tj. 82,4%
Starší děvčata	0 ze 46 tj. 0%	46 ze 46 tj. 100%



Co se týká **hypotézy H2**, tj. že sledování televize, používání internetu a hrání počítačových her ovlivňuje více agresivitu 12-letých, než dětí starších, tak v rámci odpovědí mého dotazníku jsme k tomuto tvrzení jednoznačně nedošli. Jednotlivé

odpovědi v rámci dotazníku, týkající se osobní zkušenosti s agresivitou, vyznívaly u obou kategorií chlapců v podstatě stejně, bez výraznějšího rozdílu u té které kategorie. V případě kategorií dívek nebylo více méně co hodnotit, neboť dívky svou zkušenosť s agresivitou buď neuvedly vůbec, nebo pouze výjimečně. Jednoznačnou odpověď tedy díky provedenému dotazníku nemáme, a tak můžeme určité předpoklady hodnotit pouze na základě nepřímých odpovědí na jiné otázky, v kontextu s teoretickými znalostmi a názory odborníků. Kombinací všech těchto hledisek **Ize tvrdit, že skupina mladších dětí ve věku kolem 12 let je skutečně více náchylnější k ovlivnění jejich agresivity prostřednictvím hromadných sdělovacích prostředků, než jsou děti, resp. mladiství ve věku kolem 18 let. Tímto je hypotéza H2 rovněž verifikována.** Jde především o to, že ve věku 12 let je proces socializace dítěte v plném proudu, přičemž negativně působící vlivy mají na utváření osobnosti dítěte vysoký účinek. Sleduje-li takovéto dítě ve vyšší míře pořady obsahující prvky agresivity, aniž by jejich působení bylo pozitivně ovlivněno výchovným působením rodičů, a přidá-li se k tomu obecně špatné sociální prostředí, špatné fungování rodiny, školy nebo trávení volnočasových aktivit dítěte, existuje opravdu vysoký předpoklad, že v průběhu doby z dítěte vyroste skutečný agresor, nebezpečný v budoucnu nejen pro svou budoucí rodinu, ale i celou společnost.

## Závěr

Agresivita je běžnou součástí života každého člověka už od narození. V průběhu života se utváří, mění a přizpůsobuje okolním vlivům, působícím na každého z nás. Všichni se shodneme, že zdravá agresivita je ve společnosti žádoucí a vede ke zdravému sebeprosazování každého z nás. Skutečným problémem je však taková agresivita, která se dříve nebo později dotýká osobních práv jiných osob a stává se určitým omezujícím faktorem v osobnostním rozvoji člověka.

Neoddiskutovatelným faktem dneška je pak také stále stoupající vliv hromadných sdělovacích prostředků na celou společnost, děti nevyjímaje. Naopak, dnešní cílené zaměřování masmédií přímo na děti je stále zřetelnější - jen připomeňme celodenní dětské televizní kanály, cílenou reklamu, počítačové hry nebo internet. Vliv a podíl hromadných sdělovacích prostředků na ovlivňování života dětí se tak neustále zvyšuje.

Otázka vlivu hromadných sdělovacích prostředků na agresivitu dětí, kterou jsem se zabýval ve své diplomové práci, pak není společenským problémem pouze České republiky, ale s všudypřítomným prudkým rozvojem masmédií určitě otázkou celosvětovou.

Ve své diplomové práci jsem se pokusil popsat a ověřit vliv hromadných sdělovacích prostředků na agresivitu dětí, kterou již dnes můžeme chápát jako sociálně patologický jev ve společnosti.

V první části mé práce jsem se zaobíral nejprve teoretickým náhledem na hromadné sdělovací prostředky, na jejich vývoj a postavení ve společnosti, v součinnosti s teoretickou rovinou samotné agresivity, jejími druhy, příčinami, projevy a následky, se zaměřením především na agresivitu dětskou.

Druhá část mé práce, empirická, byla zastoupena zpracovaným průzkumem, který probíhal formou dotazníku mezi studenty různého věku na Gymnáziu v Čáslavi. Z výsledků je patrné, jakým způsobem tito studenti vnímají agresivitu, násilí a jaký je jejich vztah k tomuto typu chování, a dále jak vnímají dnešní hromadné sdělovací prostředky, především televizi a internet. Dozvěděli jsme se podstatná data, třeba jak dlouho studenti tráví čas před televizními obrazovkami či obrazovkami počítačů, jaké typy pořadů sledují, jaké jsou jejich volnočasové aktivity, apod.

Lze konstatovat, že působení hromadných sdělovacích prostředků, především nevhodné televizní programy, počítačové hry, ale také nevhodné internetové stránky, negativně působí na utváření zdravé osobnosti dítěte, potažmo na její rostoucí agresivitu.

Základem řešení, resp. tlumení negativního vlivu hromadných sdělovacích prostředků na dnešní děti, je samozřejmě fungující rodina, jež má v tomto hlavní a nezastupitelnou roli. Bez významu rovněž není škola a její výukové programy a předměty, v jejichž rámci se děti vzdělávají v otázkách mediální výchovy. Důraz by měl být kladen i na vzdělávání učitelů v této problematice tak, aby vznik a existence nežádoucího agresivního chování a násilí mezi dětmi, byly eliminovány na co možná nejnižší možnou míru.

Byl bych rád, kdyby průzkum probíhající v rámci mé diplomové práce, mohl posloužit čáslavskému gymnáziu jako studijní materiál předmětu - Člověk a společnost, a byla tak přínosem pro další vzdělávání dětí ve snaze omezit dětskou agresivitu pouze na tu zdravou a žádoucí.

## **Resumé**

Tato diplomová práce se zabývá jedním z aktuálních problémů naší společnosti, kterým je neustále se zvyšující agresivita dětí a mladistvých v souvislosti s působením hromadných sdělovacích prostředků, především televize, internetu a počítačových her.

Diplomová práce je rozdělena do dvou částí. První, teoretická část, se zabývá popisem hromadných sdělovacích prostředků, jejich vývojem a postavením ve společnosti, a také teoretickým náhledem na agresivitu, její druhy, příčiny a projevy.

V druhé, empirické části, jsem se snažil zprostředkovat pohled na agresivitu a hromadné sdělovací prostředky z úhlu pohledu samotných dětí a dospívajících mladistvých. Průzkum probíhal formou dotazníku mezi studenty různého věku na Gymnáziu v Čáslavi, desetitisícovém městě ve středních Čechách, a studenti odpovídali na celkem 26 otázek spojených s hromadnými sdělovacími prostředky, trávením jejich volného času a osobními zkušenostmi s agresivitou a agresivním jednáním.

Snahou mé diplomové práce bylo zjistit současné návyky dětí a mladistvých, týkající se trávení volného času u televize nebo internetu, a zároveň posoudit vliv hromadných sdělovacích prostředků na jejich agresivitu.

## Anotace

Diplomová práce je zaměřena na hromadné sdělovací prostředky, především televizi a internet, a jejich působení na agresivitu a agresivní jednání dětí a mladistvých. Teoretická část definuje hromadné sělovací prostředky, jejich vývoj a postavení v společnosti, a zároveň popisuje agresivitu, její druhy, příčiny a projevy, především s důrazem na agresivitu dětí a mladistvých. Praktická část analyzuje vztah dětí a mladistvých k hromadným sdělovacím prostředkům, jejich volnočasové aktivity, a osobní zkušenosti s agresivitou a agresivním jednáním, a to vše v rámci průzkumu, provedenému formou dotazníku mezi studenty Gymnázia v Čáslavi.

**Klíčová slova:** hromadné sdělovací prostředky, média, televize, internet, počítačové hry, agresivita dětí a mladistvých, násilí

## Annotation

Diploma theses is focused on mass media, mainly television and Internet, on their effects on aggressivity and aggressive behaviour of children and teenagers. The theoretical part deals with a definition of mass media, an evolution and standing in society, and at the same time it describes aggressivity and its kinds, causes and demonstrations mainly with the emphasis on aggressivity of children and teenagers. The practical part analyses mutual relation of children and teenagers to mass media, their

free time activities, personal experience with aggressivity and aggressive behaviour, all within a research which was made in the form of a questionare with the students of Gymnázium in Čáslav.

**Keywords:** mass media, television, Internet, PC games, aggressivity of children and teenagers, violence

## **Literatura a prameny:**

1. zákon č. 231/2001 Sb. o provozování rozhlasového a televizního vysílání
2. zákon č. 483/1991 Sb. o České televizi
3. zákon č. 484/1991 Sb. o Českém rozhlasu
4. Antier, E.: Agresivita dětí, Portál, 2004, 101 s. ISBN 80-7178-808-2
5. Blažek, B.: Tváří v tvář obrazovce, Slon, 1995, 199 s. ISBN 8085850117
6. Čírtková, L.: Policejní psychologie, Support, 1996, 301 s. ISBN 80-902164-0-4
7. Giddens, A.: Sociologie, Argo, 1999, 595 s. ISBN 80-7203-124-4
8. Jirák, J.: Média a násilí, Corona, 2005, ISBN 80-903363-5-3
9. Jirák, J., Köpplová B.: Média a společnost, Portál, 2007, 208 s.  
ISBN 978-80-7367-287-4
10. Kraus, B., Poláčková, V.: Člověk, prostředí, výchova, Paido, 2001, 197 s.  
ISBN 80-7315-004-2
11. Matoušek, O., Kroftová A.: Mládež a delikvence, Portál, 2003, 344 s.  
ISBN 80-7178-771-X
12. Matoušek, O.: Práce s rizikovou mládeží, Portál, 1996, 87 s. ISBN 80-7178-064-2
13. Matoušek, O.: Rodina jako instituce a vztahová síť, Sociologické nakladatelství, 1993, 124 s. ISBN 80-901424-7-8
14. Nakonečný, M.: Základy psychologie, Academia, 2002, 590 s. ISBN 80-200-0689-3
15. Nakonečný, M.: Encyklopédie obecné psychologie, Academia, 2001, 437 s.  
ISBN 80-200-0625-7
16. Říčan, P.: Agresivita a šikana mezi dětmi, Portál, 1995, 95 s. ISBN 80-7178-049-9
17. Suchý, A.: Mediální zlo – mýty a realita, Triton, 2007, 168 s.  
ISBN 978-80-7254-926-9

18. Suchý, A.: Vychovává televize agresory?, Psychologie dnes, 8, 2002
19. Čermák, I.: Osobnostní přístup k agresi, Čs. psychologie, 1995
20. [www.panmedia.cz](http://www.panmedia.cz)

## **Přílohy**

Příloha č. 1 – dotazník Hromadné sdělovací prostředky a agresivita dětí

Příloha č. 1:

**DOTAZNÍK k diplomové práci na téma:  
Hromadné sdělovací prostředky a agresivita dětí**

Vážení studenti,

jmenuji se David Hybler a v současné době studuji Fakultu humanitních studií UTB Zlín a IMS Brno. Svou diplomovou práci zpracovávám na téma Hromadné sdělovací prostředky a agresivita dětí. Součástí práce je soc. průzkum, který bych chtěl zpracovat formou dotazníku právě s Vaší pomocí. Jde samozřejmě o dotazník anonymní, odpovědi v něm uvedené budou použity pouze a jen pro potřeby této diplomové práce.

Chtěl bych Vás proto požádat o jeho vyplnění, pokud možno podle skutečnosti. V případě uzavřených otázek (volíme z výčtu nabízených možností) prosím zakroužkujte jednu nebo více odpovědí, záleží na vás. V případě otevřených otázek vepište prosím krátkou odpověď.

Děkuji za Váš čas.

1) Jste muž nebo žena?

- muž
- žena

2) Je vám:

- méně než 15 let
- více než 15 let

<sup>3)</sup> Jak nejvíce využíváte svůj volný čas?

- sledování TV
- sledování DVD
- poslech rádia
- četba
- setkávání se s přáteli
- telefonování
- internet
- počítačové hry
- sport
- procházky
- lenošení
- koncerty, kino, divadlo
- návštěva sportovních utkání
- učení

<sup>4)</sup> Jaký TV kanál nejčastěji sledujete?

- ČT1
- ČT2
- ČT24
- ČT4
- Nova
- Prima
- Jiné, uveďte  
jaké:.....

<sup>5)</sup> Jaký je váš nejoblíbenější televizní pořad?

<sup>6)</sup> Jaký je váš nejoblíbenější televizní hrdina?

<sup>7)</sup> Co na tomto pořadu resp. postavě nejvíce obdivujete?

8) Nejčastěji se díváte na TV:

- sami
- s kamarády
- s rodinou

9) V TV nejvíce sledujete pořady typu:

- krimi seriály
- nekonečné seriály (VKV, Ordinace apod.)
- akční filmy, thrillery, horory
- české filmy, inscenace
- zprávy
- pořady zabývající se politickými tématy (diskuse, rozbory, komentáře, apod.)
- zábavné pořady
- dokumenty
- sport

10) Díváte se ve všední den na TV po 20.00 hod.?

- ano
- ne

11) Do kolika hodin se díváte ve všední den na TV?

- do 21.00 hod.
- do 22.00 hod.
- do 23.00 hod.
- do 24.00 hod. a déle

12) Sledujete pořady označené jako nevhodné pro mladistvé nebo děti?

- ano
- ne

<sup>13)</sup> Sledujete pořady s erotickým zaměřením?

- ano
- ne

<sup>14)</sup> Jak dlouho denně trávíte čas sledováním televize? Uveďte v hodinách.

<sup>15)</sup> Jak dlouho denně trávíte čas na internetu? Uveďte v hodinách.

<sup>16)</sup> Jak dlouho denně trávíte čas hraním počítačových her? Uveďte v hodinách.

<sup>17)</sup> Jaký druh počítačových her hrájete?

- logické, strategické
- sportovní
- agresivní, akční, střílečky

<sup>18)</sup> Setkal jste se v rámci vaší třídy s agresivními projevy spolužáků?

- ano
- ne

<sup>19)</sup> Pokud odpovíte v ot. č. 18 kladně, krátce popište ty nejčastější nebo ty, které na vás nejvíce zapůsobily.

<sup>20)</sup> Domníváte se, že se sám chováte agresivně nebo násilně?

- ano
- ne

<sup>21)</sup> Pokud odpovíte v ot. č. 20 kladně, uveděte proč, v jaké situaci nebo z jakého důvodu? Krátce popište.

<sup>22)</sup> Vyhledáváte sám cíleně agresivní prostředí? (hooligans, bojové sporty, pravicová hnutí, apod.)

- ano
- ne

<sup>23)</sup> Pokud odpovíte v ot. č. 22 ano, uveďte, o jaké konkrétní agresivní prostředí se jedná.

<sup>24)</sup> Hodnotil byste sám sebe jako agresora nebo osobnost s násilnickými či agresivními sklony?

- ano
- ne

<sup>25)</sup> Řešil jste již ve škole v minulosti nějaké své výchovné problémy?

- ano
- ne

<sup>26)</sup> Pokud odpovíte v otázce č. 25 ano, stručně popište jaké.

Tot' vše, ještě jednou děkuji za spolupráci.

David Hybler